

Natur & miljø

4-2014 • Et magasin fra Naturvernforbundet

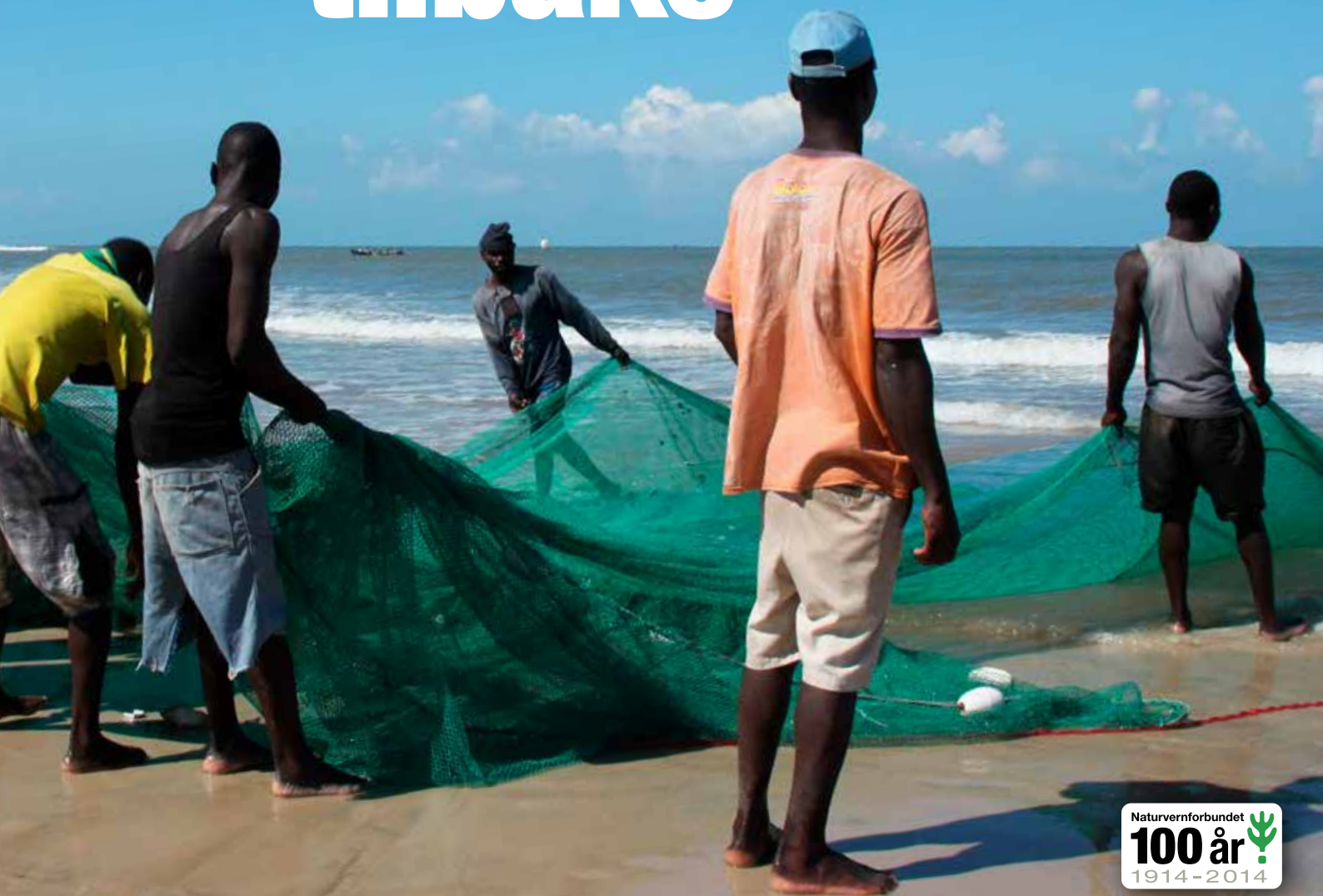

FOTO: ANNE-MERETHE PEDERSEN

Jubileumsfeiring **24**
Paddeplassen **15**
Hogger miljøskog **8**

Gjenskapte mangroveskog i Mosambik

Fisken vender tilbake

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

Klarer vi å nå de nye kravene til gjenvinning av bilvrak i Norge?

Autoretur med samarbeidspartnere jobber kontinuerlig for å øke graden av gjenvinningen ved behandling av vrakede biler. Teknologien som benyttes for å miljøsanere og fragmentere vrakede biler er stadig under utvikling. Det samme gjelder materialbruken i produksjonen av nye biler. Det skjer også endringer i forskjellige lovverk. De nye kravene fra år 2015 innebærer 95% gjenvinning mot dagens 85%.

Skjerpede krav fra år 2015 I dag er det felles europeiske krav til håndtering av bilvrak i henhold til EUs ELV-direktiv: 85 prosent av bilens vekt skal gjenvinnes, noe som i seg selv er et høyt krav. Fra år 2015 skjerpes kravet til 95 prosent, fortsatt slik at bare

10 prosent kan energi-gjenvinnes. Gjenvinningsbransjen er i stadig økende grad internasjonal, og handel med fraksjoner under gjenvinning vil sannsynligvis i økende grad krysse grensene innen EØS-området. Det finnes allerede i dag post-shredder anlegg i Europa som oppfyller de nye kravene til 95 prosent gjenvinning, som blir innført i år 2015.

Unngå særnorske regler Autoretur med samarbeidspartnere er meget opptatt av at det ikke blir innført særnorske regler for gjenvinning av vrakede og utrangerte kjøretøyer. Myndighetenes regler bør konsentreres om å sette krav til resultatet av gjenvinningen – ikke til hvordan resultatet skal oppnås. I Europa har

Autoretur AS oppnådde i **2013** en gjenvinningsgrad på **96,1** prosent. I hovedsak omfatter dette gjenvinning av **metall**. Med et innhold på cirka **750 kg** per bilvrak spares **miljøet** for belastninger knyttet til produksjon av store mengder metall. I tillegg går bilvrak også til ombruk av deler, samt **energigjenvinning**. De resterende *prosentene er restavfall som pr i dag ikke kan gjenvinnes og går til deponi.*

industrien over tiår hatt anledning til å teste ut ulike metoder for å nå målene til gjenvinningsgrad. Denne utviklingen av sofistikerte metode pågår kontinuerlig. Dersom regelverket skal bestemme hvordan gjenvinningen skal foregå, vil utviklingen stoppe. Det har vi simpelt hen ikke råd til, sett fra et miljøperspektiv.

Autoretur har siden 2007 hatt ansvaret for innsamling og gjenvinning av kasserte kjøretøyer. Autoretur AS drives på non-profit basis for å sikre at ikke kommersielle og økonomiske hensyn kommer i veien for målet om innsamling og gjenvinning av utrangerte biler, til bransjens og miljøets beste.

autoretur

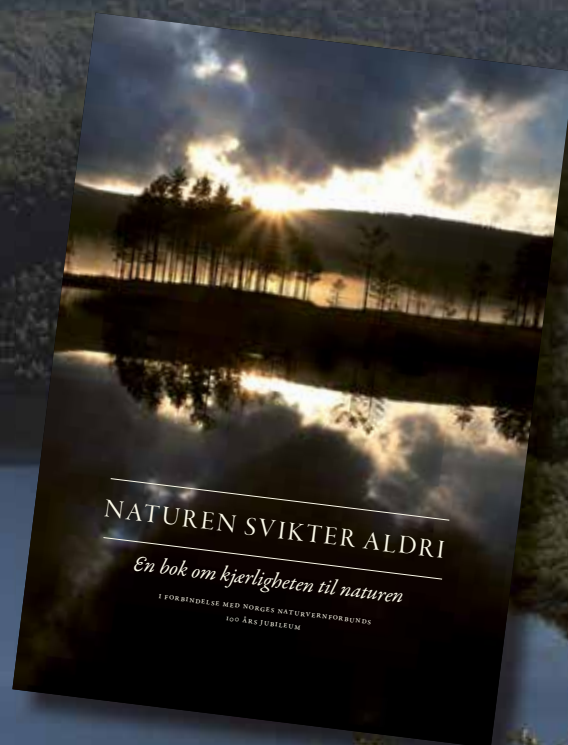
Siste stopp - Ny start.

Jubileumsboka inn for landing!

Naturen svikter aldri

Naturvernforbundets jubileumsbok er klar 1. oktober. En praktbok som Naturvernforbundets medlemmer kan bestille til svært gunstig pris.

Blant bidragsyterne: Roy Jacobsen, Nils-Aslak Valkeapää, Kjersti Ericsson, Harald Sverdrup, Cecilie Skog, Bård Løken, Per Petterson, Jørn Bøhmer Olsen, Rawdna Carita Eira, Lars Saabye Christensen, Bergljot Børresen ...

I samarbeid med Naturvernforbundet har Dinamo Forlag laget en annerledes jubileumsbok i anledning 100-årsjubileet. En egen antologi med tekster og bilder fra fremtredende skribenter og fotografer, alle med sin spesielle tilnærming til norsk natur. Til ettertanke, undring og gjenkjennelse. Og glede, over hva naturen kan gi og betyr for oss.

Boken kommer i salg i oktober. Ordinær utsalgspris blir kr 398,-. Naturvernforbundets medlemmer kan kjøpe den i Naturvernforbundets nettbutikk for kr 198,- + frakt.

Kan bestilles i dag!

Du kan sikre deg ett eller flere eksemplarer av boken allerede nå. E-post kan sendes til salg@naturvernforbundet.no, be om å få tilsendt *Naturen svikter aldri*.

En super gave til natur- og miljøinteresserte.

 Naturvernforbundet

Innhold

8 Hogger i miljøskog

På 13 år har skog som skulle ha vært beskyttet blitt hogd 1201 ganger. Tømmeret har blitt solgt med miljømerke.

11 Trondheim billigst, Kristiansand dyrest

I Sverige og Danmark er hovedstaden klart dyrest å reise kollektivt i. Men i Norge følger Oslo bare en tier bak vinneren Trondheim for periodekort.

15 Fra slimete skapning til identitetsmarkør

Les historien om hvordan paddene ble en lokal stolthet i Austefjorden i Volda. Nå feires de med statue, rasteplass og film.

18 Travel høst for klimadelegatene

Forhandlingsmøter og FN-toppmøte. FN-delegatene har allerede startet langspurten for de skal ha en internasjonal avtale klar i desember 2015.

20 Trær skaper fisk

En historie om hvor viktig skog kan være for mat-tilgang, stabilitet og klimatilpasning. Storstilt gjenplantning gjør livet levelig i Nhangaou i Mosambik.

24 Hundre år på topp

Miljøfestival, vassdragstreff, fjordfestival, fjellmarsj og folkefest. Naturvernforbundets første hundre år har blitt behørig feiret fra sør til nord.

Utgiver av Natur & miljø:
Naturvernforbundet
Mariboes gate 8, 0183 Oslo, Norge.
Telefon 23 10 96 10
Telefaks 23 10 96 11
E-post:
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Redaktør: Kristian Skjellum Aas
ka@naturvernforbundet.no

Journalist: Tor Bjarne Christensen
tbc@naturvernforbundet.no

Annonser: GMK, tlf 55 10 10 97

Layout: Ketill Berger, Film & Form
Trykk: Ecoprint

Abonnement:
Første år: 195,-
Bedrifter/institusjoner: 700,-
Enkeltpersoner: 360,-
Bestilles hos
medlem@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet innestår ikke for miljøvennligheten til de bedrifter, tjenester eller produkter som det annonseres for i Natur & miljø.

Forside: Fiskere i Mosambik.
Foto: Dag Arne Høystad

 Naturvernforbundet

Fagpressen
OPPLAGSKONTROLLERT

FOTO: KRISTIAN S. AAS

18

Faste sider

I korthet **7, 12**

Fotokonkurranse **22**

Nytt fra Naturvernforbundet **24**

Miljøagentene **36**

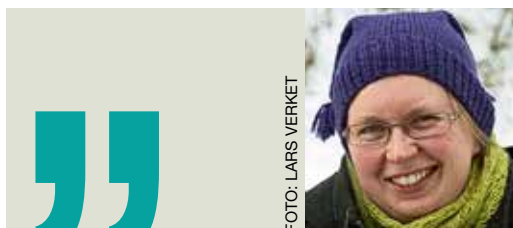

FOTO: LARS VERKET

11

Dette viser at vi nå må bruke av bompengene til drift av bussen

Marte Rostvåg Ulltveit-Moe i Naturvernforbundet i Kristiansand kommenterer at hennes hjemby er Norges dyreste buss-by.

Bygg tog for fly!

Jeg sitter på toget fra Trondheim mot Oslo. Etter en halv time er jeg på Lundamo, 38 kilometer fra Trondheim sentralstasjon. I Kina kunne jeg ha reist fra Beijing til Tianjin på samme tid, en strekning på 117 kilometer.

Jo da, det bor flere i Kina enn i Norge. Noen hevder til og med at det er der folk flest bor. Så jeg skjønner at markedet er større, og krever ikke at Norge skal få verdens raskeste tog. Jeg krever bare at vi skal slutte å ha Europas tregeste tog (med unntak av Albania).

Vi nordmenn flyr fire ganger oftere innenlands enn den nasjonaliteten i Europa som flyr nest mest. Vi er storforbrukere av den mest forurensende transpor-

ten som finnes. Og hvorfor? Fordi alternativene ikke er gode nok. Sju timers togtur kan ikke konkurrere med rundt tre timers reisetid fra sentrum til sentrum med fly.

Etter 55 minutter er jeg i Soknedal, 66 kilometer fra Trondheim S. I Tyskland kunne jeg ha reist fra Frankfurt flyplass til Köln på samme tid, en strekning på 170 kilometer. Flyselskapene har sluttet å fly her. Lufthansa selger heller togbilletter.

Fordelene er mange for de som velger å reise så forurensende som mulig. Fly går raskere og oftere, og er innimellom til og med billigere. Reiser du utenlands med fly eller båt, kan du meske deg

med tax-free drikkevarer og parfyme. Reiser du med tog eller buss? Ingen rabatt på dram og godlukt på deg. Du reiser jo miljøvennlig!

Flyplassene bygges stadig ut, og tilbudet øker. Samtidig går togene tregere og tregere, blant annet på grunn av tilstanden på sporet. Trondheimstoget bruker nå lengre tid enn før Gardermobanen sto ferdig, tross at denne kuttet reisetiden med nesten en halv time. Resten av sporet er i elendig forfatning.

Etter 2 timer og 20 minutter er jeg på Fokstumyra på Dovre, 192 kilometer fra Trondheim S. På samme tid kunne jeg ha reist fra London til Paris, en strekning på 495 kilometer.

Transport er den største utslippskilden i Norge. Vi må få utslippene ned. Og noe gjøres, spesielt på elektriske biler. Litt over 35 000 elbiler er imidlertid ikke mye, sammenlignet med det totale antallet biler i Norge: 2,74 millioner.

I et langt land som Norge vil flyet uansett spille en rolle. Men på de mest reiste relasjonene, fra Oslo til Bergen, Stavanger, Kristiansand og Trondheim, har toget potensiale til å bli det elektriske flyet. Få det ned i 3-4 timers reisetid, sammenlignbart med de fleste europeiske land, og vi er der.

Etter 6 timer og 15 minutter triller toget inn på Gardermoen, 480 kilometer fra Trondheim S. I Sverige kunne jeg ha reist fra Stockholm til Göteborg på den tiden. Og tilbake igjen. 940 kilometer. Nå skal svenskene bygge ny bane på hele denne strekningen. Den gamle er for treg. Og jeg er ennå ikke i Oslo.

Kristian Skjellum Aas
Redaktør, Natur & miljø

Fordelene er mange for de som velger å reise så forurensende som mulig.

– Trine Skei Grande er så opptatt av at forurensere skal betale, at hun glemmer at forurensere må slutte å forurense.

Tidligere sentralstyremedlem i Naturvernforbundet Sunniva Holmås Eidsvoll kommenterer partidebatt på Facebook.

– Alle de jeg kjenner som har begynt med jogging, er døde. Gå på vanlig tur.

Erik Sture Larre (100), markagrensas far. (VG)

– Statoil pumper opp olje, og det å ha en miljøprofil da er utrolig patetisk. Ære være selskapet for at det skaper enorme verdier for den norske statskassen, men at det er miljøvennlig er det ingen som tror på.

Trond Blindheim ved Markedshøyskolen slakter Statoils PR-strategi. (Teknisk Ukeblad)

– Man kan sammenlikne det med det å lage en klimamodell – uten å ta med solen som en drivkraft.

Jan Helge Fosså ved Havforskningsinstituttet kritiserer rapportene om strømforholdene i Repparfjorden, som danner grunnlag for Nussirs sjødumping av gruveavfall. (NRK)

– Det er lov å si «jeg synes ikke vi skal gjøre noe». Det er et politisk valg. Men det som ikke er lov er å hevde at det finnes bedre estimerer på hvordan klimaet vil endre seg, enn de som kommer fra klimamodellene. Det gir ingen mening å si «vi vet bedre». Man kan ikke vite bedre.

Den britiske programlederen og fysikeren Brian Cox kritiserer klimaskeptikere som ikke vil tilegne seg ny kunnskap. (The Guardian)

– Nå må man legge løypene rundt vann fordi vinteren blir mildere og isen blir dårligere. Skal man kunne gå på ski fra nord til syd i marka, må det gjøres noe. Byråkratiet burde heller sette i gang med å tegne og regulere nye skiløyper, rundt vann for eksempel, istedenfor å konstruere nye eventyrskoger.

Klimatilpasning å la Vegard Ulvang, som gråter over markaloven. (NRK)

Kritiserer Statoil etter utslipp

Statoil har fått varsel om pålegg fra Petroleumsstilsynet etter lekkasjen på Statfjord C i januar i år. Bellona mener det finnes en rekke skjerpene omstendigheter i rapporten fra tilsynet, og slakter den norske oljegigantens sikkerhetstenkning.

– Lekkasjen er bare det siste eksempelet i en lang rekke av tilfeller hvor Statoils manglende respekt for lover og regler kommer til syne. Under Helge Lunds ledelse har det utviklet seg en ledelseskultur som belønner snarveier til kortsiktig gevinst selv om det setter sikkerheten i fare, sier fagrådgiver Karl Kristensen i Bellona til offshore.no.

– Statoil har et mål om ingen uhellsutslipp fra vår virksomhet og jobber kontinuerlig for å nå dette målet. Når det gjelder det generelle sikkerhetsarbeidet, så er Statoil sin ambisjon å være industriledende innenfor HMS, sier informasjonssjef Ørjan Heradstveit i Statoil.

Ny leder i svensk naturvernforbund

Johanna Sandahl ble i sommer valgt som Naturskyddsföreningens første kvinnelige leder. Sandahl er 40 år, og har vært foreningens nestleder, og talsperson i jordbruksspørsmål. Landsmøtet til foreningen var noe preget av organisasjonsspørsmål, og om styringen i organisasjonen bør være sentralt eller lokalt basert.

Organisasjonen valgte også syv nye sentralstyremedlemmer, hvorav den mest kjente er tidligere friidrettsstjerne Carolina Klüft.

Johanna Sandahl er ny leder i Naturvernforbundets svenske søsterorganisasjon.

FOTO: NATURSKYDDSFÖRENINGEN

FOTO: TORKEL SKOGLUND/FLOCKR.COM

Det brygger opp til blykamp i Stortinget. Skal man gjeninnføre blyhagl til jakt i Norge?

Kommer bly tilbake?

Et flertall på Stortinget vil gjeninnføre bruk av blyhagl i områder som ikke er våtmark. En gjeninnføring vil gi en økning i utslippene av bly på 260 tonn per år, ifølge Miljødirektoratet. Stortinget har tidligere vedtatt at alle utslipp av bly skal stanses innen 2020.

– Det er forbløffende at organisasjoner og politikere bruker krefter på å rulle tilbake et så velfundert og vettugt tiltak som blyhaglforbud, sier stortingsrepresentant Rasmus Hansson

(Miljøpartiet De Grønne) til NRK.

Eva Kristin Hansen (Ap) er en av de som vil vurdere å tillate blyhagl igjen. Hun setter spørsmålsteget ved tallene fra Miljødirektoratet.

– Det er drøye tall direktoratet legger frem, og de ønsker vi at blir gjennomgått. Jeg er selv jeger, og det er ikke sånn at vi skyter konstant når vi er på fjellet. Vi skyter når vi ser fugl, og det er svært få ganger, sier Hansen.

– Ensidig oljeforskning uetisk

Det er forskningsetisk uforsvarlig om petroleumsforskning hindrer omstillingsprosesser, slik at FNs klimamål som Norge har forpliktet seg til ikke kan nås. Det mener Den nasjonale forskningsetiske komité for naturvitenskap og teknologi. I en uttalelse fra i sommer går de langt i å si at en ensidig satsing på petroleumsforskning vil være uetisk.

– Universitetene og forskningsinstitusjonene bør foreta en grundig gjennomgang av sin aktivitet innen petroleumsforskning. De bør reflektere over

om forskningsporteføljen og -aktiviteten er balansert i forhold til kravet om aktiv handling for en omstillingsprosess med hensyn på miljøaspekter og miljøvennlige energikilder, sier komitéleder Øyvind Mikkelsen i en pressemelding.

– Målet om bærekraftig utvikling og anvendelsen av føre var-prinsippet krever bidrag fra forskersamfunnet, så vel som politiske myndigheter og næringslivet. Universitetene har et særlig ansvar som kunnskapsprodusent og kunnskapsbærer, sier Mikkelsen.

Hundrevis av hogster i «miljøskog»

Siden 2001 har norske skogeiere hogd 1201 ganger i skog de hadde lovet skulle stå urørt. Det viser ferske tall Natur & miljø har hentet inn.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Bekkekløfter, hule løvtrær og små eventyrskog. De kalles nøkkelbiotoper fordi de er livsviktige for mangfoldet i skogene våre. Her kan utrydningstruede planter og dyr ennå finne leveområder. En undersøkelse Natur & miljø har gjennomført viser at 10 341 dekar med vernede nøkkelbiotoper er hogd bort siden 2001. Det tilsvarer den samlede størrelsen på nesten 1500 fotballbaner. Hele 1201 ganger har norske skogeiere hogd i miljøregistrert skog, og tømmeret er solgt med miljømerke. Tallene er trolig høyere, for de fleste skogeierne mangler full oversikt over feilhogst de to-tre siste årene.

ALLSKOG OG VIKEN SKOG VERST

Øverst på listen med klart flest feilhogster finner vi skogeierforeningene Allskog og Viken Skog. I perioden fra og med 2001 til og med 2010 hogde Allskog i 528 nøkkelbiotoper, mens Viken Skog hogde i 431, hvorav 162 er usikre, ifølge skogeierforeningen. De to står alene for over 80 prosent av hogsten i de miljøregistrerte områdene.

For å kunne levere miljømerket tømmer i henhold til PEFC-standarden, må skogeierne verne en rekke biologisk viktige områder. Det kalles «Miljøregistrering i skog» (MiS) og er en forutsetning for miljøsertifisering av tømmeret. Likevel har samtlige miljøsertifiserte selskaper som har svart på vår undersøkelse hogd i disse skogene.

FAKTA

Norsk PEFC skogstandard

- Bygger på Levende skogstandarden fra 2006
- Minst 5 prosent av produktivt skogareal skal forvaltes som biologisk viktige områder.
- Nøkkelbiotoper skal registreres, velges ut, dokumenteres og kartfestes.

Kilder: Natur & miljø, PEFC

Natur & miljø gjennomførte en lignende undersøkelse i 2011. Da meldte flere av skogeierforeningene at de ikke var ferdig med å kartlegge feilhogsten sin. Resultatet den gang var 861 hogster i MiS-områder.

VILLE IKKE SVARE

Hverken Viken Skog eller Allskog har forklart hvorfor de har hogd i sine MiS-områder.

– Det velger vi ikke å svare på, svarer miljøleder Per Hallgren i Viken Skog.

Fra andre skogeierforeninger får vi vite at kommunikasjonssvikt, feil i kart og manglende informasjon er de viktigste årsakene til feilhogst.

– Hogst av nøkkelbiotoper skyldes i all hovedsak uheldige omstendigheter. Siden registreringen av nøkkelbiotoper startet opp rundt 2000 og fram til i dag, har vi

kun få tilfeller der vi med sikkerhet kan si at nøkkelbiotopen er hogd med overlegg, svarer Ingmar Eggen i skogeierforeningen Glommen.

HOLDNINGER

Skogeierforeningen Havass forklarer feilhogsten på denne måten.

– Viktige årsaker til hogst i nøkkelbiotoper er at de tidlige MiS-registreringene ble gjort uten GPS. I noen tilfeller har det vært sviktende kommunikasjon mellom oppdragsgiver og entreprenør. I tillegg til dette ser det ut til at mangel på kunnskap, men også holdninger hos skogeiere, entreprenører og hos oss selv er en årsak, skriver Torgrim Fjellstad, skogsjef i Havass.

EN REKKE TILTAK

I undersøkelsen fra 2011 lovte flere skogeierforeninger bot og bedring. I årets undersøkelse oppgir mange at de har iverksatt en rekke tiltak for å få slutt på feilhogsten. Flere oppgir at feilhogstene i hovedsak skjedde før 2010 og at de nå har god kontroll.

– Allskog har fulgt opp tiltakene som ble innført etter funn av hogst i MiS-områder i 2011, og finner at disse fungerer bra, svarer Anna C.B. Moe, næringspolitisk sjef i Allskog.

– Våre rutiner er nå at alle oppdrag skal sjekkes med hensyn til nøkkelbiotoper, naturtyper, arter/sensitive arter, rødlistede arter, vern, eventuelt vern under utredning, friluftsliv og kulturminner. Dette skal dokumenteres på hvert

Hogst i miljøregistrert skog

Nr	Selskap	Antall områder	Areal (dekar)
2001-2010			
1	Viken skog **	431	6 080
2	Allskog	528	1 840
3	AT skog	*	700
4	Glommen Skog SA/AS	62	520
5	SB Skog	37	441
6	Statskog SF	11	195
7	Havass	29	116
8	Nortømmer	38	102
9	Sogn og Fjordane Skog- eigarlag	6	126
10	Mjøsen***	19	76
11	Norsk Skogsertifisering, Kistefos Skogtjenester, Stangeskovene	9	46
12	Oslo kommune	1	2
13	Vestskog	*	*
Totalt		1 171	10 243
2011-2013			
Foreløpige tall (gjelder nr 1, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10)		30	98
Totalt		1 201	10 341

Hogst i miljøregistrert skog/nøkkelbiotoper (MiS) i perioden 2001-2010 hos virksomheter med skogsertifisering hos PEFC i Norge, rangert etter flest dekar hogd. Tallene bygger på data virksomhetene selv har oppgitt til Natur & miljø i perioden april-august 2014.

* Tall ikke oppgitt.

** Foreløpige tall.

*** Tall oppgitt i tidligere undersøkelse (2001-2011).

Kilde: Natur & miljø

eneste oppdrag, svarer Per Hallgren i Viken Skog.

VENTER PÅ NYE FLYBILDER

De fleste skogeierforeningene mangler tall for perioden etter 2011. Det skyldes at de bruker flybilder når de kartlegger hogsten. Nye bilder er ventet i løpet av 2014/2015. Foreløpige tall fra åtte av skogeierforeningene viser imidlertid at feilhogsten fortsetter. I perioden 2011-2013 er det til sammen meldt om 30 feilhogster. Tallet bygger kun på en begrenset gjennomgang av hogstene i denne perioden.

1201 ganger har det blitt hogd i miljøregistrert skog de siste årene, ifølge undersøkelsen fra Natur & miljø.

FOTO: NATURVERNFORBUNDET I ØSTFOLD

Klager på hogst i Østfold

Naturvernforbundet i Østfold har avdekket hogst i miljøregistrert skog (MiS) og stygge kjøreskader etter hogst i Trøgstad. Nå har de klaget til kommunen.

Tekst: TOR BJARNE CHRISTENSEN
tbc@naturvernforbundet.no

Naturvernforbundet i Østfold har befart to hogstfelt øst for gården Jordbrånen i Trøgstad kommune.

– Det ble påvist mange og stygge kjørespor samt en skadet MiS-figur, skriver forbundet i klagen, som ble sendt til Trøgstad kommune i juni.

RIK BAKKEVEGETASJON

Det dreier seg om et område med «rik bakkevegetasjon». Naturvernforbundet har dokumentert at nøkkelbiotopen på 4,53 dekar er skadet av hogst.

– Skaden er ikke stor, men tatt i betraktning av at nøkkelbiotopen bare representerer cirka seks promille av hogstområdet så burde det kunne forventes at det utvises tilstrekkelig varsomhet slik at disse promillene fikk lov å stå uskadd, skriver Naturvernforbundet i Østfold i sin klage.

STYGGE KJØRESKADER

Fylkeslaget har også funnet stygge kjøreskader etter utkjøringen av tømmeret, og mener det bryter med miljøsertifiseringen PEFC.

– Utkjøringen av tømmeret er tydeligvis gjort på et tidspunkt hvor det var veldig vått i skogen.

Hogstfeltet er preget av mange terskler og forsenkninger og ofte med forsumpet mark. I henhold til kravpunkt 22 i Norsk PEFC skogstandard skal utdrift av tømmer i slike områder fortrinnsvis skje på frossen eller godt snødekt mark. Det finnes også eksempler på at uheldig trasévalg har forårsaket erosjon, står det i klagen.

VIL IKKE KOMMENTERE

Til Smaalenenes Avis uttaler grunneier Jens Helge Jorud at han ikke vil ikke kommentere saken spesielt.

– Jeg satte bort jobben med avvirking av skogen til Viken skog. Men det var ukjent for meg at det er en såkalt nøkkelbiotop i området, sier han.

Per Hallgren, miljøleder i Viken Skog, sier til Smaalenenes Avis at det er lov å ta skånsomt ut enkelte trær i randen av en nøkkelbiotop for å komme på baksiden for å drive videre hogst og ta ut tømmer.

– På dette stedet ble det gitt tillatelse til det, sier Hallgren.

– Vi vil takke Naturvernforbundet i Østfold for at de gjorde oss oppmerksom på denne saken. Skognæringen er absolutt ikke tjent med at slike terrengskader blir liggende åpne, skriver Hallgren i svarbrevet til Naturvernforbundet.

Ren
luft er
et felles
ansvar

- vi gjenvinner batterier

BATTERIRETUR®

Vi gjenvinner batterier

www.batteriretur.no

FOTO: JENS ERIK WIDEN

I Trondheim kan du reise buss for 533 kroner i måneden.

Kristiansand dyrest i Norge, Trondheim billigst:

Norge fortsatt dyrest i Norden

Å reise kollektivt i våre største byer har bare blitt marginalt dyrere de siste to årene. Men Norge er fortsatt Nordens dyreste pendlerland for kollektivtrafikanter.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

Trondheim er Norges billigste bussby. Det viser en undersøkelse foretatt av Natur & miljø. Kjøper du et kort som gjelder for et halvt år, får du reise ubegrenset i trønderhovedstaden og omegn for 533 kroner i måneden.

– Prisene bestemmes av politiske vedtak. Vi er likevel stolte av å være billigst, og fokuserer på å ta vare på våre lojale kunder, sier Grethe Opsal, kommunikasjonsjef i AtB i Trondheim.

650 KRONER I KRISTIANSAND

I Kristiansand må du ut med 650 kroner for det samme privilegiet, noe som gjør sørlandsbyen til Nordens dyreste.

– Vi har nå startet budsjettprosessen for 2015, og takstene er en del av denne. Vi har to inntektskilder, billetttinntekter og tilskudd. Takstene vil avhenge av hvilke behov som finnes, og hvilken tilskuddsandel vi får. Setter vi ned prisen, vil det gå utover noe, sier Siv Wiken, administrerende direktør i Agder Kollektivtrafikk.

– BRUK BOMPENGER

– Dette viser at kollektivtrafikken i Kristiansand og Agder er underfinansiert. Vi må bruke av bompenginntektene til drift av bussen, sier Marte Rostvåg Ulltveit-Moe i Naturvernforbundet i Kristiansand.

Ulltveit-Moe skryter likevel litt av Agder Kollektivtrafikk. De har et rimelig månedskort for ungdom som dekker hele Sørlandet. De har også rabattert månedskort for alle under 30 år, alle studenter tilknyttet studiesteder i Agder og honnørreisende. Men for voksne, yrkesaktive mennesker, som er den gruppen som kjører mest bil, er Kristiansand og omegn Nordens dyreste kollektivby.

– Vi må nok innrømme at vi er av de dyreste. Vi har også en avtale med våre eiere om at takstene skal økes i tråd med den generelle prisstigningen. Men dette er snittall, og innretningen på dette kan diskuteres, sier Wiken.

ISLAND BILLIGST

Det billigste kollektivtilbudet for faste

Priser på kollektivtrafikk, utvalgte byer

Tabellen viser pris per måned på billigste alternativ for faste pendlere, oftest et kort som varer 180 eller 360 dager. Prisene fra Sverige, Danmark, Finland og Island er regnet om til norske kroner etter valutakursene 4. september 2014.

By	Månedspris	Billigste alternativ	Dekning
NORGE			
Oslo	542,00	Årskort	Oslo og Bærum vest
Bergen	575,00	Halvårskort	Bergen og omland
Trondheim	533,00	Halvårskort	Trondheim og omland
Stavanger	640,00	Månedskort	Lokalbuss i Rogaland
Kristiansand	650,00	Halvårskort	Kristiansand, Søgne, Vennesla og Songdalen
Tromsø	562,00	Halvårskort	Tromsø by
SVERIGE			
Stockholm	615,21	Årskort	Stockholm fylke
Göteborg	347,26	Årskort	Göteborg kommune
Malmö	440,28	Månedskort	Malmö by
DANMARK			
København	549,09	Månedskort	København by
Århus	400,83	Månedskort	Århus by
Odense	339,52	Årskort	Odense by
FINLAND			
Helsinki	349,03	Årskort	Helsinki by
Turku	354,42	Halvårskort	Turku by
Tampere	299,89	Halvårskort	Tampere by
ISLAND			
Reykjavik	294,58	9-mnd. kort	Reykjavik by

Kilde: Kollektivselskaperens nettsider og www.xe.com/ucc

Flere prissammenligninger finnes på Natur & miljøes nettsider: www.nogm.no

pendlere finner vi på Island. Hvis du kjøper et 9-måneders kort for kollektivtrafikken i Reykjavik, kommer du under 300 kroner i månedlig utgift. De største hovedstedene Stockholm og København er dyrere enn andre byer i samme land, mens Oslo og Helsinki ligger i nedre prissjikt for sitt land.

Det er imidlertid ulikheter på hva kortene dekker. I Oslo, Stockholm og København kan du bruke kollektivtilbudet døgnet rundt uten å betale noe ekstra, mens i Bergen og Trondheim er ikke nattbusser inkludert. Kortet for Oslo og Trondheim gjelder også på tog, det gjør ikke kortene i Bergen, Stavanger og Kristiansand.

De forskjellige byene har også ulike tilbud til spesielle grupper: barn, ungdom, studenter, honnørreisende, funksjonshemmede og andre.

FOTO: SIRI ANNE BJØRNBAKKEN, BÆRUM KOMMUNE

E18 forbi Sandvika i Bærum skal få selskap av seks felt til i tunnel. Asker kommune har betalt First House for å legge en strategi for å få veien bygd.

La vei-strategi for Asker kommune

Konsulentselskapet First House har laget en rapport på oppdrag fra Asker kommune, som kartlegger tilhengere og motstandere av ny E18 mot Oslo og anbefaler en strategi for å få veien bygd. Blant annet skisserer rapporten at man bør etablere en aksjonsgruppe som kjemper for veien. Miljøbevegelsen er nevnt blant «aktører som for-

ventes å være kritiske eller mot ny E18 i Vestkorridoren».

Naturvernforbundet er motstandere av den nye E18, som vil øke kapasiteten på vei inn mot Oslo og legge til rette for mer bilbruk i et område som heller trenger satsing på kollektivtrafikk.

Mangler oversikt over miljøgifter

Norske myndigheter mangler oversikt over miljøgifter i importerte varer. Det kommer frem i en rapport utarbeidet av Miljødirektoratet, som ble publisert i sommer.

– Produsentene oppgir som regel ikke hvilke stoffer varen inneholder, noe som gjør dem vanskelige å overvåke. Det er en av hovedutfordringene for å nå 2020-målene, sier Pia Sørensen, som er en av forfatterne av rapporten, til NRK.

Miljødirektoratet har i dag en liste på 33 stoffer som utgjør en alvorlig trussel mot miljøet, og et mål om å stanse eller begrense bruken av disse innen 2020. Regjeringen har varslet at de vil legge fram sin strategi for utfasing av miljøgifter i løpet av året.

Ut å plukke bjørnebæsj?

Statens naturoppsyn (SNO) ønsker at du skal supplere soppen og bærene med et ganske originalt sankeobjekt.

DNA fra bjørnebæsj brukes til å overvåke arten i Norge. Nå ønsker SNO at turgåere i høst skal sanke bjørnebæsj, og sende det inn til SNO/Rovdata. Innleverte ekskrementer og hårprøver blir analysert for DNA, ifølge en pressemelding fra Rovdata.

– Resultatene gir en DNA-profil som er unik for hver bjørn, og som blant annet forteller hvilket kjønn den har og om den er kjent for oss fra før. Ut fra prøvesvarene kan vi sette opp en landsdekkende oversikt, forteller Morten Kjørstad, leder i Rovdata.

Subsidierer overfiske

87 prosent av fiskeartene i verdenshavene er overfisket eller på randen av kollaps. Fisket i internasjonalt farvann muliggjøres av subsidiert drivstoff. Disse subsidiene må kuttes, sier Global Ocean Commission i en rapport omtalt av The Guardian.

Spania er det landet som subsidierer sin havgående fiskeflåte mest. Men målt per innbygger er det Danmark som bruker mest penger på å subsidiere drivstoff til havgående fiskebåter.

– De nye dataene vi publiserer viser at uten subsidiene ville ikke dette fisket vært lønnsomt. Det er den industrialiserte delen av verden som gir de største subsidiene, sier den britiske politikeren David Miliband, som er medlem av kommisjonen.

Kommisjonen anbefaler at drivstoffsubsidiene utfases i løpet av fem år. Norge er ikke kritisert i rapporten.

– Alvorlig miljøkatastrofe

En plastbrann ved bedriften Revac i Re kommune i Vestfold har ført til stor fiskedød i Auli-vassdraget, Vestfolds beste sjørretelv.

– Det er totalt sett plukket opp 1400 kilo død fisk. Det er alvorlig, sier fylkesmiljøvernssjef Elisabet Rui i Vestfold til NRK.

Hun mener brannen er en av de mest alvorlige naturkatastrofene i Vestfold noensinne, og sammenligner den med Full City-grunnstøtingen. Daglig leder for Revac, Anders Aas, ønsker å se fremover.

– Det som har skjedd er veldig leit, og vi ønsker å rydde opp det vi kan, sier Aas til NRK.

Sjørretelen i Aulivassdraget er hardt rammet etter giftutslipp.

ILLUSTRASJONSFOTO: TREGDE FERIE/FLICKR.COM

La naturen gå i arv!

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

I hundre år har Naturvernforbundet vist at naturvern nytter. Uten din støtte hadde naturen vært fattigere, elvene tørrere, skogene mindre, forurensningen større og løsningene lengre unna.

Som fastgiver bidrar du til langsiktig arbeid for natur og klima.

Send SMS med kodeord
NATURVENN til 2377

Vi sender deg gratis
informasjon i posten.

Foto: Bård Løken, Lofoten

Fyll ut skjema nedenfor for å bli Naturvenn (fast giver)

Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

Jal! Jeg vil bli Naturvenn (fast giver):

Fyll ut hvite felter. Vennligst bruk blokkbokstaver.

Mottaker:
Norges Naturvernforbund

Mottakers konto:
7874 05 56025

Belast mitt konto nr:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

KID:
(fylles
ut av
oss)

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

☐ Jeg ønsker ikke varsel i forkant av hver betaling.

Jeg ønsker at min konto bli trukket hver måned med:

☐ 125 kr

☐ annet beløp:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beløpsgrense pr trekk:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Beløpsgrense pr trekk kreves av Finansavtaleloven.
Hvis beløpsgrensen ikke fylles ut, vil den bli satt til
800,- pr trekk. Du vil likevel trekkes som avtalt.

Sted, dato og underskrift

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Kupongen sendes med svarende avtale eller til:
Naturvernforbundet, Mariboesgate 8, 0183 OSLO

Avtale Giro

Personopplysninger

Navn:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Adresse:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Postnr:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Sted:

Telefon:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Epost:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Personnummer
11 siffer*:

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Naturvernforbundet

*Oppgi personnummer dersom du ønsker skattefradrag for gaver som årlig utgjør mellom 500 og 12000 kr. Vi vil rapportere støtten til Skattedirektoratet. I januar/februar vil du få tilsendt en bekreftelse på innberettet beløp, og beløpet kommer på selvangivelsen.

Ønsker du å etterlate noe for å sikre natur og miljø for framtiden?

Naturvernforbundet
100 år
1914 - 2014

Familie og venner kommer alltid først når det er snakk om arv. Ved å sette opp et testament kan du enkelt selv bestemme hvordan arv skal fordeles. Du kan også gi en testamentarisk gave til bevaring av natur og miljø for kommende generasjoner.

Ta gjerne kontakt med vår økonomi- og administrasjonssjef Eli Voksø hvis du ønsker en fortrolig og uforpliktende samtale om arv og testament.

Les mer på www.naturvernforbundet.no/testament

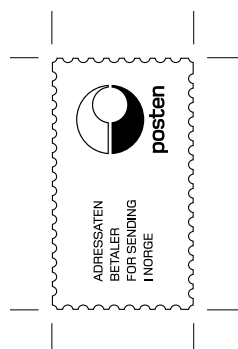
Eli Voksø
Telefon: 911 09 280

ev@naturvernforbundet.no

Foto: Jon Østeng Høy (fjellrøy)

Naturvernforbundet vil arbeide for et samfunn der menneskene lever i harmoni med naturen. Dette er et samfunn hvor livsgrunnet og livsmangfoldet er sikret for framtidige generasjoner, og hvor naturens egenverdi legges til grunn for arbeidet med å øke menneskers respekt for og kjærlighet til liv og landskap.

Naturvernforbundet
Svarsending 0362
0090 Oslo

Riv av, brett og stift sammen og send inn. Porto er allerede betalt.

FOTO: GUNNAR WANGEN

Tunnel-paddene

Paddebestanden ved Lisjevatnet inst i Austefjorden på Sunnmøre er framleis ein stor bestand, til og med i europeisk samanheng. No feirast paddene med statue, rasteplass og film.

Paddeplassen

I juni opna Paddeplassen ved Lisjevatnet inst i Austefjorden i Volda, langs den nye E39 Kvivsvegen. Rundt 30 års arbeid frå Naturvernforbundet har gitt paddene nokre heilt spesielle tilpasningar.

Tekst: GUNNAR WANGEN
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Nordpadda høyrer til amfibie, som er mellom dei mest trua virveldyra i verda i dag. Nordpadda er ikkje sjølv ein trua art, men er pressa av øydelegging av leve- og leikeområde eller vandringsvegane mellom desse. Mange vert offer for trafikkdøden. Vidare har klimaendringar, sur nedbør og soppsjukdomen chytridiomycosis negativ innverknad på amfibie.

UTVIKLA TELLEMETODIKK

På slutten av 1980-talet starta vegvesenet arbeid med utviding av fylkesvegen langs Lisjevatnet i Volda. Naturvernforbundet påpeika at det måtte takast omsyn til den viktige paddebestanden ved vatnet. Vi starta med å gjennomføre tellingar av bestanden, og utvikla ein metodikk som gjorde det mogleg å samanlikne resultatane frå telling til telling og frå år til år. Dag Dolmen hos NTNU Vitenskapsmuseet har gitt viktige innspel og støtte undervegs i arbeidet vårt. Fylkesmannen si miljøvernavdeling har også støtta opp ved å gi tilskot til arbeidet med å dokumentere bestanden.

PADDEVANDRING OG TUNNELAR

Litt etter litt vaks forståinga for at paddene ikkje berre var ekle og vortete skapningar. Det har vore uttalte omtalar i aviser lokalt, regionalt, nasjonalt, og også i Sverige. Det har vore fleire innslag i radio og på fjern-

syn. Kulturkonsulenten i kommunen bad oss om å gjennomføre paddesafari. Vi har etter kvart gjennomført fleire slike, og utruleg nok møter vaksne og unge fram i regnvåte, kalde og mørke kvelds- og natetetimar for å oppleve og høyre om paddene. På det meste har det vore meir enn 100 deltakarar!

Etter kvart vart planlegginga av det regionale vegsambandet Kvivsvegen starta opp. Vi arbeidde pri-

Frå opninga av Paddeland ved Lisjevatnet i Austefjorden.
FOTO: KNUT FESTØ

mært for at ei tunnelloysing forbi heile Lisjevatnet skulle velgast. Planprosessen enda med at tunnelutslag skulle kome ut omlag midtvegs i dalen langs vatnet. Som kompensering skulle vegvesenet bygge fleire amfibietunnelar med tilhøyrande leidegjerde.

RETURNERER

Amfibie er i større eller mindre grad knytt til vatn i sin livssyklus. Padda er avhengig av leikelokaliteten for å kunne formeire seg, men resten av tida lever ho i turrare omgjevnader i skogsbotnen. Etter tre-fire år i skogen vender padda tilbake til sin opphavlege fødestad for å formeire seg. Er leikelokaliteten øydelagd, kan ein bestand likevel returnere fåfengt år etter år til alle har døydd ut.

Det kan vere vanskeleg å forstå korleis padda finner vegen tilbake til fødestaden sin, men studier tyder på at padda kan lukte seg fram til leikevatnet. Det er mange fleire hannpadder enn hoppadder i ein bestand, og det er kamp om å få tilgang til ei hoe. Alereie under vandringa, som skjer tidleg på våren, kan hannane krype opp på ryggen til hoa og klamre seg fast medan hoa ber han vidare. Hoene kan også oppleve å måtte bere fleire hannar som har klamra seg fast til henne samstundes. Av observasjonar vi har gjort kan nemnast at hannpaddene på vandring mot leikevatnet ofte kan observerast ståande opprøyst i feil retning. Dette kan vere ei effektiv åtferd for å «fange opp» hoppadder på si vandring mot vatnet.

BAR PADDER I BØTTER

På ryggen har padda giftkjertlar som skil ut gifta bufonin, særleg frå dei store kjertlane bak augene.

FAKTA

Padder i Austefjorden

- Nordpadda (*Bufo bufo*)
- Paddene kan bli meir enn 30 år gamle, men vert sjeldan meir enn 7-8 år i naturen.
- Paddene lever i skogbotnen til dei i april/mai vandrar tilbake til Lisjevatnet for å leike og pare seg.
- Etter klekkinga lever dei unge paddetrolla i Lisjevatnet, og etter å ha utvikla lunger og føter trekker dei på land og vandrar opp i leveområdet i den sørvende skogslia ovanfor vatnet.
- Artikkelforfatter Gunnar Wangen og Oddvar Olsen starta arbeidet med paddene ved Lisjevatnet i regi av Naturvernforbundet på slutten av 1980-talet.

Derfor har padda få fiendar, men nokre har spesialisert seg ved at padda blir flådd før den vert eten. Førler padda seg trua vil den blåse seg opp for å sjå stor ut. Padda hoppar sjeldan slik frosken gjer, men går for det meste roleg.

I dag er Kvivsvegen ferdig bygd. Tellingane, som har vore gjennomført over mange år, har vist at bestanden ved Lisjevatnet er mellom dei største bestandane som er kjende både i Skandinavia og i Europa. Når anleggsarbeidet pågjekk, leigde vegvesenet hjelparar for å bere paddene forbi anleggsområdet. Det vart då frakta nesten 9500 paddar i bøtter over anleggsområdet og vegen. Det er ikkje mogleg å telle meir enn ein del av bestanden som har kome fram til leikelokaliteten, dessutan er det både unge paddar og andre som ikkje kjem til leikestaden. 15 000 – 20 000 paddar kan difor vere i området.

UNIKT ANLEGG

Ungpadder kan klatre overraskande effektivt på loddrette våte flater av både plast, glas, metall, fjell og betong, men tørr betong har dei problem med. Dette har medført at leidegjerda er utstyrte med klatrehinder i form av beslag på toppen.

I tillegg til at bestanden i seg sjølv er unik, er også vegvesenet sitt anlegg unikt, truleg i ein internasjonal samanheng. Det er til no bygd 13 paddetunnelar, og nærare 1200m leidegjerde. Dei har som mål å sikre at ikkje den nye vegen skal verte ei avgjerande hindring for at paddene skal kunne vandre fram

og tilbake mellom leveområda og leikeområda også i framtida. Om dette kjem til å lukkast veit ein ikkje sikkert før det har gått ei tid.

PADDEFEBER

I det førebels siste kapittelet i historia om paddene ved Lisjevatnet, er det ikkje berre paddene sjølve som er i fokus. For ei tid tilbake vart vi kontakta av den lokale Sparebanken. Banksjefen peika på at paddene som naturfenomen, men også vegvesenet sitt anlegg for å ta vare på lokaliteten, har eit potensiale for å skape positiv merksemd for lokalsamfunnet og som lokal identitet. Som følgje av dette initiativet vart det starta eit firedelt prosjekt. I dette prosjektet har grendalaget hatt ei sentral rolle. Vegvesenet har teke eit stort ansvar for å opparbeide ein rasteplass, Paddeplassen, ved Lisjevatnet. Der er det sett opp informasjonstavler som fortel om paddene, anlegget og lokaliteten. Det er også utvikla ein app, i samarbeid med Høgskulen i Volda og finansiert av banken. Vidare har ein lokal kunstnar laga ein paddeskulptur som er sett opp på plassen, omlag 2,4 meter høg og 4,5 meter lang. Banken delfinansierer òg ein dokumentarfilm om paddene ved Lisjevatnet, som vil verte vist på NRK. Paddeplassen vart offisielt opna i juni 2014 med mange hundre frammøtte, talar og prominente gjester. Det har i tida etter vore ein jamn straum med interesserte besøkande på paddeplassen, og ungar synest sjølvstekt at paddeskulpturen er spesielt spanande.

Kvar i Noreg kan du klatre på ei padde? Jo, på Paddeplassen inst i Austefjorden.

FOTO: KNUST FESTØ

Det har også tidligere vært store demonstrasjoner for klimahandling i New York. Men skal vi tro planleggerne, vil demonstrasjonen 20. og 21. september bli de største noensinne.

FOTO: LAUREN FROHNE

Mild optimisme på klimahimmelen

Toppmøte, ekstraforhandlinger og enorme planer for demonstrasjoner. Det er bevegelse på den internasjonale klimafronten.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Det er større klarhet i hvordan vi skal fortsette veien fremover. Det har vært fremgang i å finne et avgrenset antall politiske valg som må gjøres for at vi skal få en avtale i 2015, skriver Kishan Kumarsingh og Artur Runge-Metzger på FNs hjemmesider. De to er ledere av forhandlingsgruppen ADP, som har som mandat å komme frem til en klimaavtale som skal vedtas i Paris i desember neste år, og tre i kraft i 2020. De nevner spesifikt at rammeverket for hvordan land skal melde inn sine forpliktelser, samt behovet for finansiell og teknologisk hjelp, er områder der alle land er enige.

UKLARHET

Men selv om man tar alle klimamålene til alle land i verden og legger dem sammen,

er ikke dette nok til å begrense oppvarmingen til to grader. Hvordan man skal skjerpe målsetningene slik at målet nås, hvordan utslippskuttene skal gjennomføres og hvem som skal betale for dette er fremdeles uavklart. Professor Jon Hovi har ledet et arbeid ved Cicero Senter for Klimaforskning, og har forsøkt å finne ut hvordan man kan lage en effektiv klimaavtale. Og han er ikke særlig optimistisk.

– Skal vi få til en effektiv internasjonal klimaavtale, må vi motvirke muligheten til å være gratispassasjer. Hvert land må være trygg på at også de andre landene gjør noe. Det er den eneste løsningen, sier Hovi.

At FN-systemet er basert på konsensus, altså at alle land må være enige om den nye avtalen, peker også i retning av at avtalen vil bli svak.

EKSTRAMØTER I HØST

Høsten blir travel for de som arbeider med internasjonal klimapolitikk. 20. og 21. september blir det verdensomspennende demonstrasjoner for en ambisiøs klimaavtale, med fjorårets Sofieprisvinner Bill McKibben som en av initiativtakerne. Hovedarrangementet er i New York, mens det mobiliseres til markeringer også i Oslo, Trondheim og andre steder i Norge.

23. september holder FNs generalsekretær Ban Ki-Moon et spesialmøte om klima. Norge topper laget, og sender både statsminister Erna Solberg, utenriksminister Børge Brende og klima- og miljøminister Tine Sundtoft til New York. Deretter blir det et ekstra forhandlingsmøte i Bonn i Tyskland i oktober, der det kan komme flere avklaringer om hvordan

en klimaavtale kan komme til å se ut. Årets klimatoppmøte arrangeres i Lima i Peru i desember.

VIKTIGE ROLLER FOR NORGE

Tidligere arbeidsminister og klimaforhandlingsleder for Norge, Hanne Bjurstrøm, er nå spesialutsending for klimasaker i Klima- og miljødepartementet. Hun forteller at Norge vil bli tildelt sentrale roller innen viktige temaer på toppmøtet i New York.

– I revidert nasjonalbudsjett har Regjeringen i den internasjonale klimapolitikken prioritert områdene skog, finansiering, energi, kortlivede klimagasser og tilpasning. Vi kommer fortsatt til å prioritere langs de linjene. I tillegg blir det en viktig oppgave å få privat sektor på banen i større grad, sier Bjurstrøm.

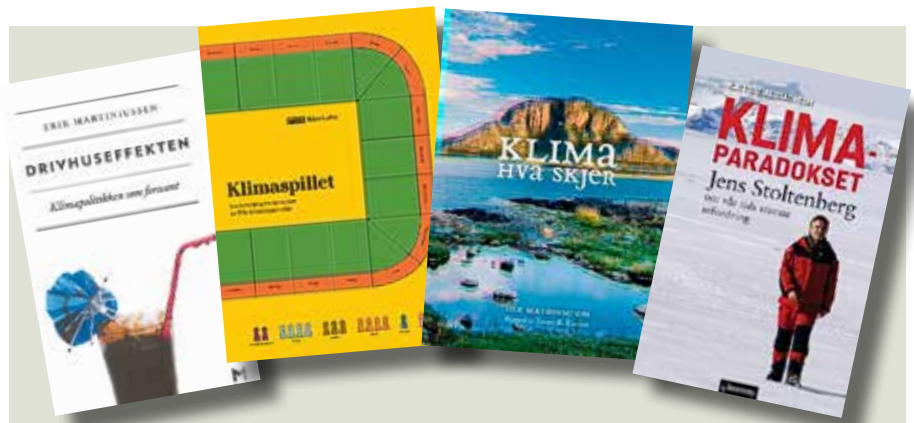
Hun mener den folkelige mobiliseringen i forkant av møtet i New York er viktig.

– Mange statsledere er tilbakeholdne, og redde for den kortsiktige virkningen for deres oppslutning av å gå inn for klimatiltak, selv om den langsiktige virkningen vil bli positiv. Hvis de vet at befolkningen er med dem, er det lettere å gå inn for tiltak. Så denne mobiliseringen er kjempeviktig, sier Bjurstrøm.

KLIMASKEPSIS I AUSTRALIA

Statsledere fra hele verden er ventet til Ban Ki-Moons toppmøte om klima 23. september. Men det vil sannsynligvis ikke bli noen australiere å finne. Statsminister Tony Abbott har fjernet de fleste klimarelaterte lover i landet, og omtaler klimaforskningen som «dritt». Hans rådgiver Maurice Newman har skrevet at global oppvarming «er en religion, med sin egen kirke (FN), et pavesete (FNs klimapanel) og et presteskap som kler seg ut som klimaforskere». Newman har også kalt Australias mål om økt produksjon av fornybar energi «en forbrytelse mot folket».

Newmans og Abbotts argumenter er tilbakevist av de fleste vitenskapelige akademiene i verden, inkludert det australske. Likevel gjenspeiler de landets offisielle politikk. Australia har høye klimautslipp per person, og vil være et viktig land å få med på en ny avtale. Akkurat nå ser den veien lang ut.

Klimalitteratur

Internasjonal klimapolitikk kommer til å dominere nyhetsbildet ennå en gang, frem mot toppmøtet i Paris i 2015. Ønsker du å lære mer om temaet? Natur & miljø anbefaler fire sentrale bøker.

Om FN-prosessene:

BÅRD LAHN:

Klimaspillet

Lahn har tidligere arbeidet i Naturvernforbundet, og vært medlem av den norske delegasjonen til klimaforhandlingene. Han har inngående kunnskap om hva som fungerer og ikke fungerer i FNs klimaarbeid, og hvorfor det er slik. Denne boka forklarer bedre enn noen andre hvorfor det er så vanskelig å komme frem til en avtale.

Om Norge, vårt kvotestandpunkt og verden for øvrig:

ERIK MARTINIUSSEN:

Drivhuseffekten

Han har dekket klimasaker som journalist i en årrekke. Erik Martiniussen ser på klimakonsekvenser for Norge, hvorfor Norge har satset på et kvotesystem som løsning, og hvorfor dette ikke fungerer.

Eksempler er funnet over hele verden, fra Gudbrandsdalen til Kina.

Om arkitekten bak Norges politikk: KJETIL BRAGLI ALSTADHEIM:

Klimaparadokset

Boka er en dialog med tidligere statsminister Jens Stoltenberg, som har vært mer sentral i utformingen av norsk og internasjonal klimapolitikk enn de fleste vet. En av Norges beste penner intervjuer en av Norges mest sentrale politikere om verdens største problem.

Om klimaforskning og vitenskap:

OLE MATHISMOEN:

Klima – Hva skjer?

Fra 2007, men fortsatt aktuell. Mathismoen har vært en av Norges mest sentrale miljøjournalister i en årrekke, og skriver informativt og godt, med svært gode illustrasjoner, om hvorfor klimaendringene kanskje er verdens største problem. Han lener seg på solid klimaforskning og god problemforståelse. Siden denne boka kom, har det kommet nye rapporter fra FNs klimapanel. Og bildet er i hvert fall ikke lystigere.

FOTO: S. ÅDLANDSVIK

Det er med stor glede Norsk Friluftsliv gratulerer Naturvernforbundet med sine første hundre år. Naturvern og naturbruk er to sider av samme sak. Vi er opptatt av å sikre naturopplevelser for kommende generasjoner. Et tett og godt samarbeid med Naturvernforbundet er derfor naturlig og nødvendig i en rekke saker. Kampen om naturgrunnlaget strammer seg til. Det er derfor helt avgjørende at dere øker trykket og opprettholder en ledende rolle i naturvernarbeidet i årene fremover.

Lasse Heimdal
Norsk Friluftsliv

En skog, en lykkelig historie og verdens beste sjømat:

Bygger mangroveskog

Nhangau, Mosambik: Fisk og reker er tilbake. En not legges ut med små båter og dras på land. For få år siden var det nesten ikke fisk å få, nå er det rikelig.

Tekst: KAY ASBJØRN KNUITSEN SCHJØRLIEN
kaks@naturvernforbundet.no

20 år med krig gikk hardt utover hele Mosambik. Hundretusener av mennesker gikk tapt og landet gikk fra å være blant de rikeste i Afrika til å bli en av de fattigste i verden. Under krigen var det vanskelig å få tilgang til skogene i innlandet, men behovet for brensel var der fortsatt. Langs kysten av Mosambik gikk man løs på mangroveskogene, helt uvitende om hvor viktig disse skogene var for livet langs kysten.

I 1994 var det ikke mer mangrove-skog igjen i Nhangau, en fiskerlandsby nord for Beira. Resultatet var dramatisk. Fisken, krabbene og rekene forsvant. De lokale fiskerne hadde mistet levebrødet sitt. Landsbyen ble også mer utsatt for erosjon, landområder ble vasket ut i havet i regntiden. Det endrede økosystemet medførte også en sterk økning av slanger, siden deres naturlige fiender forsvant sammen med skogen. Det ble store problemer med hyppigere og sterkere vindkast som traff landsbyen. Dette førte til store ødeleggelser av hus, men gjorde det også vanskeligere å drive landbruk.

Med alle disse problemene bestemte en gruppe med engasjerte landsbybeboere å søke råd hos organisasjonen ADEL Sofala i Beira. De hadde hørt at de kunne hjelpe dem å løse problemene.

I 2000 ble arbeidet med å bygge opp igjen mangroveskogen startet. Det har vært mange utfordringer på veien. De første årene var det vanskelig å få de nyplantede trærne til å overleve, og få hadde tro på at det var mulig å lykkes. 14 lokale aktivister har siden den gang plantet 3750 mål skog, som tilsvarer mer enn 4 millioner trær. Nå er yngleplassene i mangroveskogen tilbake, og landsbyens fiskere kan igjen fylle nøtene sine med herlig sjømat til glede for hele landsbyen.

FAKTA

- Beira er Mosambiks nest største by etter hovedstaden Maputo. Beira har landets travleste havn som tjener både Mosambik, Zimbabwe, Zambia og Malawi.
- ADEL Sofala er en av Naturvernforbundets partnerorganisasjoner i Mosambik og for tiden sekretariatet til FEDESMO, et landsomfattende forum av miljøorganisasjoner, utviklingsorganisasjoner og lokale og nasjonale myndigheter.

Mangroveskog vokser langs kystene i tropiske og subtropiske strøk. Trærne i skogen er tilpasset et liv med røttene i saltvann. Skogene er helt sentrale for det biologiske mangfoldet og er den viktigste næringskilden for livet langs kysten. Selv om mangroveskogene kun utgjør sju prosent av verdens kystområder i areal, er de opphavet til halvparten av verdens fiskeressurser. Nedhogging er svært ødeleggende for lokale fiskere over hele verden, som er helt avhengig av kystnært fiske. Klimautviklingen bidrar til mer ekstremvær, som gjør lokalbefolk-

ningen mer utsatt for naturkatastrofer. Mangroveskogen er med på å beskytte kystområdene mot springflo, monsuner og naturlig erosjon. I tillegg er mangroveskoger svært viktige kilder for binding av karbon. Dermed motvirker de global oppvarming. En IUCN-rapport fra 2009 dokumenterer at mangroveskoger tar opp og lagrer opp til 50 ganger mer karbon enn regnskog per arealenhet. Bevaring og gjenoppbygging av mangroveskoger er derfor svært viktig, både for jordas fremtidige matbehov og for klimaet.

Selv om mangroveskogen i Nhangau er tilbake, er det mange kystområder i Mosambik som har de samme problemene som denne landsbyen en gang hadde. Derfor har ADEL Sofala i samarbeid med aktivistene i Nhangau startet et treningsprogram der de inviterer aktivister fra andre landsbyer til å delta i skogplanting og seminarer. Slik vil de spre denne kunnskapen til hele Mosambik. Men presset mot skogen fortsetter. Fortsatt er det mange landsbyer som gir tillatelse eller blir fratatt sine skogsområder. Den viktigste årsaken er produksjon av trekull.

Over 70 prosent av befolkningen i Mosambik bruker biomasse til matlaging. Naturvernforbundet og ADEL-Sofala jobber med å organisere trekullprodusentene og få bedre kontroll med virksomheten slik at de viktigste områdene og treslagene forblir urørt. De jobber også med å ta vare på skogen og spre bruken av effektive ovner og produksjonsteknikker. Dette gjør det mulig å redusere behovet for trevirke til produksjonen til en firedel. Trekullproduksjon er en av hovedgrunnene til den kraftige avskogingen i Mosambik og brenning av trekull skaper store helseskader fra røykforgiftning under matlagingen. Derfor er arbeidet med husholdningenes energitilgang en viktig miljøsak.

Mangroveskogen er helt sentral for det biologiske mangfoldet og er den viktigste næringskilden for livet langs kysten.
FOTO: DAG ARNE HØYSTAD

Fisken har vendt tilbake i områdene der mangroveskogen har blitt gjenplantet.
FOTO: DAG ARNE HØYSTAD

Lise Sundberg:
LIGHTNING

Bildet ble tatt i fjor sommer under tordenvær på Hvaler. Sundberg hadde holdt på i to timer for å ta lynfoto, da lynene kom farlig nær. Under siste eksponering ble det helt hvitt og et øredøvende smell overrasket henne.

«Jeg så ikke selve lynene før jeg så på skjermen. Et tilfeldig par kom gående og jeg måtte stoppe dem: «Sjekk det bildet her, da!» Jeg var i ekstase! Et slikt bilde får jeg ALDRI igjen», skriver Sundberg. Å oppleve naturens veldige krefter kan også være naturglede, mener juryen, og premierer gjerne.

Konkurranseregler

■ Hver deltaker kan sende inn maksimalt tre bilder til hver runde. Bildene merkes med fotografens navn og tittel på bildet.

■ Bildene sendes på e-post til: redaksjonen@naturvernforbundet.no. E-posten merkes med «Naturglede» og tema vår, sommer eller høst. Frist for innsending til tema høst er 31. oktober.

■ I neste nummer kåres også en hovedvinner som vil få pokal fra NSFF, weekendtur for to personer til høyfjellshotellet Finse 1222 og gavekort på 1000,- fra NSB.

■ Øvrige konkurranseregler og vilkår finnes på Natur & miljøes nettside: www.nogm.no.

FOTOKONKURRANSEN

TEMA: NATURGLEDE – SOMMER

Jubileumsfotokonkurransen til Naturvernforbundet og Norsk selskap for fotografi (NSFF) ruller videre, og med nesten 200 innsendte bidrag har juryen hatt mange flotte motiver å velge mellom. De tre vinnerne denne gangen får hvert sitt gavekort fra Stormberg på 500 kroner. Neste runde har innsendingsfrist 31. oktober, og har «Naturglede – høst» som tema. Vinnerne presenteres i neste Natur & miljø, og får et etui til nettbrett eller PC fra Moods of Norway. I tillegg vil det bli kåret en hovedvinner av årets fotokonkurranse.

Rita M. Jensen:
UTEN TITTEL

Et svært humoristisk bilde. Fuglen virker svært nysgjerrig på den uvanlige gjesten som har beveget seg inn på dens område. Et herlig øyeblikk som viser naturglede, både fra jentas og fuglens side, får vi tro.

Endre M. Lidal:
MATAR FUGLANE

Sol, sjø, strand. Bevegelse, bølgeskulp, måkeskrik. Fascinasjon, glede og begeistring. Dette er sommerlig naturglede i n-te potens, mener juryen. Et slikt bilde som man plukker frem i januar, når man begynner å lengte mot lengre og varmere dager.

Jubilerte i marka

Mer enn hundre deltakere fikk oppleve Nordmarka på sitt vakreste under Naturvernforbundets miljøfestival. Festivalen ble rundet av med stor folkefest i Oslo sentrum.

Roing og padling, bygging av gapahuk, eventyrløype med besøk av nøkken, huldra og skogfeen, humlesafari, sopptur, matsanking og

helgrillet elg. Naturvernforbundets miljøfestival var stedet der du både kunne lære mer om miljøpolitikk og nyte na-

Naturvernforbundet
100 år
1914 - 2014

turen samtidig. Og med plassering i hjertet av Oslos lunge, Nordmarka, ble det en veldig allsidig helg.

Erik Lahnstein, direktør i Skogeierforbundet, tok turen opp til Kobberhaughytta og var en av 115 gjester til festmiddag. Andre gjester var Gerd-Liv Valla som er styremedlem i Framtiden i våre hender, Nina Jensen, generalsekretær i WWF, Arnstein Vestre, leder i Natur og Ungdom og Peter Agger fra den danske naturfredningsforeningen. Middagen bestod av helgrillet elg, som var en gave fra Skogselskapet.

Søndag flyttet festivalen seg til Spikersuppa i Oslo sentrum, der Naturvernforbundets første hundre år ble behørig feiret med mat, drikke, stands, musikk, taler, oppgaver, klovnestreker og ballonger.

FOTO: KJETIL REE, WIKIMEDIA COMMONS

Gratulerer med 100 år! Det er ein imponerende alder for ein miljøaktivist. Det var ei stor glede for meg å få helse landsmøtemiddagen i Trondheim hausten 2013. NNV ber alderen med verdigheit. Det er to ting eg særleg likar med Naturvernforbundet. Det eine er at de er opptekne av heile miljøet vårt, ikkje berre delar av det. Tapet av naturmangfald, klimaendringane og giftstoff er nokre av mange ulike utfordringar mot vårt felles miljø. Det andre er at Naturvernforbundet er ein organisasjon for vern, men også varig bruk av naturen. Å skape innsikt, opplevingar og tilhøyrse til naturen er også viktig for å sikre bruk av den. Gratulerer!

Bård Vegar Solhjell
Tidligere miljøvernminister

Naturvernforbundet i Troms har gjennomført 10 fossevandringar i sommer. Dette bildet er fra turen til Tverrelvfossen i juni.

FOTO: RAGNHILD SANDØY

En sprudlende sommer

Virile hundreåringer sitter ikke stille. I sommer har Naturvernforbundet hatt et hopetall av aksjoner, markeringer og treff. Noen av dem finner du bilder fra her. Vil du lese mer om arrangementene og politikken rundt, finner du det på nettsiden www.naturvernforbundet.no.

Geir Jørgensen, nordområdekoordinator i Naturvernforbundet, og Ane Ugelvik, Natur og Ungdom, protesterer mot gruveplanene i Repparfjord. Festivalen i Kvalsund samlet over 100 personer, samtidig som Natur og Ungdom hadde sitt eget arrangement nærmest vegg i vegg.

FOTO: NATURVERNFORBUNDET

Naturvernforbundet, Norges Jeger- og Fiskerforbund, vernegruppene Vern Nedre Otta, Laugens venner og natur- og friluftslivsforumet FNF Oppland gikk sammen for å markere motstand mot utbygging av Lågen og Nedre Otta på vassdragstreffet på Vinstra i sommer.

FOTO: OLE MORTEN FOSSLI

Jeg vil gratulere Naturvernforbundet med 100-årsjubileet. Dere er en viktig samarbeidspartner og en viktig motpart. Dere er også en betydningsfull aktør i klimapolitikken. Jeg tror norsk natur ville vært mindre mangfoldig uten Naturvernforbundet. Vi har ulike roller. Dere er aktivister for miljøinteressene. Vi som er politikere må finne gode kompromisser mellom verdiskapning og miljø, mellom klimahensyn og naturvern. Jeg ønsker dere lykke til i de neste 100 årene og håper på godt samarbeid og flere konstruktive debatter.

Tine Sundtoft

Klima- og miljøminister

FOTO: BJØRN STUEDAL

35 år etter Forramarsjen i 1979 ble magien gjenskapt på fjellet mellom Stjørdal og Verdal.

FOTO: ALEKSANDER JACOBSEN

Kjell Derås (tv) og Per Aunet er to av de som var sentrale i begge Forramarsjene, både årets utgave og den for 35 år siden.

FOTO: ALEKSANDER JACOBSEN

Dette skjer i 2014

Her er en liste over noen planlagte aktiviteter i 2014. Listen er på ingen måte komplett, men gir en pekepinn på hvor mye som skjer i anledning Naturvernforbundets hundreårsjubileum. Arrangementene er åpne så lenge det ikke står annet. For flere opplysninger, sjekk www.naturvernforbundet.no.

SEPTEMBER:

Trondheim: Er du student og ønsker å lære mer om løsningene på klimaproblemet? Eller kanskje du ønsker inspirasjon i letingen etter en jobb hvor du er med å løse klimakrisen? Da er Klimaseminaret 2014 noe for deg. Seminaret arrangeres lørdag 20. september kl. 10-16 på NTNU Gløshaugen i Trondheim.

Hele verden: Global aksjonsdag for klimaet. Helgen 20. og 21. september marsjerer hele verden for fortgang i klimaforhandlinger og for kutt i utslipp. Finn en markering nær deg på www.klimavalg2013.no/Klimavalgalliansen/?p=243

Bergen: Seminar om klima og menneskerettigheter. Seminaret er gratis og rettet mot ungdom i alderen 16 til 19 år, og omhandler klima og menneskerettigheter. Seminaret arrangeres torsdag 25. september på Grand selskapslokaler av Bergen kommune med innspill fra blant annet Raftostiftelsen, FN-sambandet og Naturvernforbundet.

Oslo: Kollektivt Krafttak 2014. Hvordan få på plass morgendagens løsninger – i dag? Politikere, miljøvernere, sykkelentusiaster, Intercity-ordførere, økonomer og samfunnsplanleggere møtes til debatt. Fredag 26. september kl 9-15, Miljøhuset M8 i Oslo.

Stord: Pøbelgran på avveie? Fremmede treslag plan-tes i stor stil i norsk natur, men hva er konsekvensene av dette? Norsk Botanisk Forening inviterer til seminar om sitkagran og fremmede treslag. Helgen 27-28. september, Grand hotell, Leirvik, Stord.

OKTOBER:

Bergen: Naturlig onsdag. Mer vei eller god vei? Prioriterer vi rett veiutbygging? Klima- og transportgruppen inviterer til en veidebatt sett med klimavennlige øyne. onsdag 1. oktober kl 19, Boksalongen, Litteraturhuset Bergen.

Bergen: Naturvernforbundets 100-årsjubileum. Stort, offisielt jubileum på Clarion Hotel Admiral i Bergen lørdag 18. oktober, med besøk av Naturvernforbundets høye beskytter, HM Kong Harald V. Påmelding på www.naturvernforbundet.no.

Troms: Naturlig hellaften torsdag 16. oktober. Nord-Norges kretsforening ble stiftet på denne dagen for 100 år siden.

Mandal: Bekkevandring. Vi går langs Holumsbekken og ser etter gytelaks og sjørørret med lykt. Sjørørretklubben forteller om gytesyklusen til laks og sjørørret. Ta med gode støvler og kraftig lommelykt. Søndag 26. oktober kl 18. Oppmøte ved bensinstasjonen på Møll i Holum.

NOVEMBER:

Bergen: Naturlig onsdag. Hvordan kan naturen vinne frem i det politiske spillet? Med blant annet tidligere statssekretær og Naturvernforbund-leider Heidi Sørensen. Onsdag 5. november kl 19, Boksalongen, Litteraturhuset Bergen.

Rundt 200 personer demonstrerte mot planene for vindkraftutbygging ved Kalvvatnan i Bindal kommune. Naturvernforbundet vil legge bredsiden til for å stoppe de mest naturødeleggende vindkraftprosjektene.

FOTO: MAREN ESMARK

Samiske beiterettigheter blant det som trues ved en vindkraftutbygging i Kalvvatnan.

FOTO: KJELL DERÅS

Prisdryss til lag over hele landet

«Og årets miljøpris går til Naturvernforbundet» er en setning som gjentas. Blomster, kunstverk, diplomer, penger og hederlig omtale deles stadig ut til et av Naturvernforbundets lag.

Tekst: MAREN ESMARK
redaksjonen@naturvernforbundet.no

Miljøpartiet de Grønne i Oppland delte i august ut sin miljøpris til Naturvernforbundet i Oppland. Lokallaget i Asker fikk Venstres miljøpris i juni, og ble i talen berømmet for sitt arbeid med kollek-

tivtrafikk, utbyggingsmønster og grønne lunger.

– Vi tror denne prisen er et resultat av jevnt og målrettet arbeid gjennom mange år, sier Jan Hausler, mangeårig leder av lokallaget i Asker.

Ski kommune gav årets miljøpris til Stein Kristian Martinsen, mangeårig leder av Naturvernforbundet i Ski. Han er en av ildsjelene bak vernet av urskogsområdet Gaupsteinsmarka, og er aktiv i Bærekraftig Follo og med Norsk Naturfotofestival.

Hordaland fylkeskommune gav sin miljøpris for 2013 til Naturvernforbundets fylkeslag for blant annet arbeidet

med prosjektene oljefri.no og prøvekjøre.no.

– I hundre år har Naturvernforbundet kjempet hardt for det viktigste vi har, naturen, sa Anne-Beth Njærheim, leder i kultur- og ressursutvalget i Hordaland fylkeskommune under overrekkelsen på fylkestinget i Bergen. Fylkeslaget fikk både diplom og 50 000 kroner.

Naturkalenderen 2015 Naturglede!

Bestilles på
www.naturvernbutikken.no

Naturvernforbundet

Jubileumsbok snart klar

***Naturen svikter aldri* – en bok om kjærlighet til naturen blir klar første uka i oktober. Dette er Dinamo Forlags høstsatsing, basert på Naturvernforbundets 100-årsjubileum.**

– Naturvernforbundet er en fantastisk organisasjon som har gjort, og gjør, en viktig og god innsats, med idealisme og kjærlighet. Deres arbeid handler, i likhet med boka, om naturen, og dermed også om oss mennesker, sier Merete Henriksen, ansvarlig redaktør i Dinamo Forlag.

De lager bøker på oppdrag fra organisasjoner, næringsliv, stiftelser og lignende. Men med Naturvernforbundet kom initiativet fra forlaget.

– Vi så at Naturvernforbundet var 100 år i år, og tok kontakt. Dette var noe vi ville gjøre. Og resultatet ser bra ut, med et helt spesielt samspill mellom tekster og bilder. Boka er ikke en historiebok, men er snarere en opplevelsesbok, med litterære tekster der naturen spiller en sentral rolle. Målet er å få flere til å skjønne at naturen ligger der, gratis og åpen, og ønsker oss velkommen. En tur i naturen er mindfulness i praksis, det er ingenting som slår en god tur. Og for å få dette, er det viktig å bevare naturen og stelle pent med den. Det er vårt mål at boka vil bidra til dette, forklarer Henriksen.

Boka *Naturen svikter aldri* utgis i oktober, og kan bestilles hos Naturvernforbundets nettbutikk.

Anne-Beth Njærheim, leder av kultur- og ressursutvalet i Hordaland fylkeskommune, overrakte miljøprisen til daglig leder Nils Tore Skogland og daværende politisk leder Signe Sandberg i Naturvernforbundet Hordaland.

FOTO: BJARTE BRASK ERIKSEN

Fylkeslaget i Buskerud fikk Venstres miljøpris. I begrunnelsen står det blant

annet at «ildsjeler og fagpersoner utgjør ryggmargen i Naturvernforbundet i Buskerud, som i hovedsak driftes av frivillige. Buskerud Venstre ønsker å hedre personene som bruker fritid, kvelder og helger på å ta vare på naturen vår, og sørge for at våre barn og barnebarn kan nyte godt av naturområder også i framtiden. De fortjener en stor takk»

Forlagssjef Ottar Samuelsen og ansvarlig redaktør Merete Henriksen i Dinamo Forlag utgir jubileumsbok om og for Naturvernforbundet i oktober.

FOTO: DINAMO FORLAG

Leders hjørne

Nå snakker vi om elefanten i rommet

Lenge har debatten om norske klimakutt utelatt det aller mest åpenbare: Norge er en av verdens største produsenter av fossil energi. Men nå krangler både regjeringen, opposisjonen og oljebransjen så busta fyker om oljen og klimaet.

Forbrenning av olje, kull og gass øker temperaturen på kloden. Brenner vi for mye, vil vi skape klimaendringer som er katastrofale for livet på jorda, oss selv inkludert. Derfor har det kommet stadig mer dramatiske advarsler om at vi ikke kan hente opp alt dersom vi skal unngå en oppvarming som er så stor at vi ikke kan håndtere den. I sommer sa Arbeiderpartiets nye leder Jonas Gahr Støre det mange har sagt lenge: «Vi må lytte til de som sier at verden ikke kan ta alle ressursene ut fra sokkelen, kanskje må to tredjedeler, tre fjerdedeler, bli værende under sokkelen. Norge kan ikke være uberørt av det budskapet», sa Støre på AUFs sommerleir.

Oljebransjen skjeller i buksene. Deres interesseorganisasjon Norsk olje og gass fikk laget en rapport som sa at norsk olje blir «mindre attraktiv» for investorer fordi norske politikere «vingler» ved å snakke om olje og klima. I virkeligheten sier rapporten at både den politiske, økonomiske og operasjonelle risikoen for å investere på vår sokkel er svært lav. Når Norsk olje og gass setter på alarmklokkene er det komisk, men det viser at de er nervøse. Det har de grunn til!

Når Erna Solberg og Tord Lien også sier at norsk olje erstatter kull, har de beveget seg over i direkte feilinformasjon

Dessverre er regjeringen lydhøre for oljebransjens særinteresser. Erna Solberg sier: «Det er slik at vår olje og gass bidrar til at man kan fase ut mye mer forurensende energikilder som kullkraft.» Tenk at MER olje og gass gir MINDRE klimagassutslipp! Det er nesten for godt til å være sant. Og slik er det dessverre også.

Argumentet om at norsk gass kutter utslipp hvis den erstatter kullkraft har vært fremmet lenge. Men store deler av gassen i Norge går til formål der alternativet ikke er kullkraft. Billig gass kan like gjerne skvise ut fornybar energi. Når Erna Solberg og Tord Lien også sier at norsk olje erstatter kull, har de beveget seg over i direkte feilinformasjon. Statistisk Sentralbyrå la i fjor fram en rapport som konkluderte med det motsatte: redusert norsk oljeutvinning reduserer de globale utslippene. Olje brukes mest til biler og annen transport, som ikke drives av kull. Det er vanskelig å forstå hvorfor statsministeren og olje- og energiministeren feilinformerer på et så avgjørende punkt.

Det er oppmuntrende, og på høy tid, at sentrale politikere som Støre tar tak i debatten om norsk oljeutvinning og klimaendringer. Vi kan ikke late som om norske fossile energikilder ikke bidrar til klimagassutslipp. Vi er verdens fjerde største produsent av fossil energi per innbygger. Vi kan ikke fortsette som før.

Lars Haltbrekken
leder i Naturvernforbundet

Medlemsbutikken

www.naturvernbutikken.no

Du får rabatt ved kjøp av varer i medlemsbutikken og støtter Naturvernforbundet!

BarbEco Flergangsgrill

Denne grillen er klar til å lage mat etter ca. 5 minutter. Dette er mulig med BarbEco grillbriketter, laget av miljøvennlig kokosnøttskall. Denne grillen kan brukes så mange ganger du vil og i tillegg er den miljøvennlig. Inneholder en sammenleggbart grill, brukerveiledning, veske og beskyttelsesmatte. Grillen har porselenbelagt rist for enkel rengjøring. Robust, lett i vekt og kompakt.

Ikke-medlem 199,-

Pølsegaffel i tre

Grillgaffel i tre, uttrekkelig skaft. Lengde 66 cm. Leveres i futteral med beltefeste. Naturvernforbundet sin logo på futteralet.

Ikke-medlem 100,-

BarbEco Grillbriketter

Ikke-medlem 79,-

Refleksvest

Gå mørketiden sikkert i møte. Velg mellom klassisk refleksvest med Naturvernforbundet sin logo på brystet eller refleksvest med åpning foran og Naturvernforbundet sin logo på venstre bryst.

Husk refleksdagen 16. oktober!

Ikke-medlem 80,-

Sykkellys

Ett rødt og ett hvitt lys. Passer ved bruk av sykkel, tur med hund, fest på barnevogn, eller jakke. Ett trykk: langsomt blinkende lys. To trykk: raskt blinkende lys. Tre trykk: Varig lys. Fire trykk: Lampen skrur av.

Ikke-medlem 49,-

Vi har jubileum i år

I den sammenheng har vi på et utvalg av våre produkter jubileumslogo.

Alle produktene kan også leveres med vanlig logo om dette er ønskelig.

Se noe av sortimentet her, andre produkter finnes på www.naturvernbutikken.no

Naturvernforbundet
100 år
1914-2014

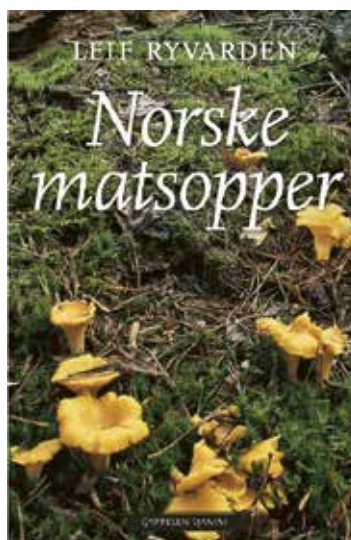

Ikke-medlem 155,-

Soppkniv med futteral

Elsker du å plukke sopp? Da må du ha dette utrolige verktøyet med deg! Soppkniven Adventure har alt du trenger når du skal plukke sopp; en skarp kniv som kutter av sopp og en børste til å fjerne smuss. Kommer pakket i et slankt, stilig canvasfutteral. Mål: 140mm. Den perfekte følgesvenn på soppjakten!

Ikke-medlem 200,-

Bok - Norske Matsopper

Norske matsopper er en praktisk håndbok for alle sopplukkere. Gir en detaljert

beskrivelse av utseende og voksested for våre 35 beste matsopper. Også forvekslingsarter og de vanligste giftsoppene blir grundig beskrevet slik at du kan unngå disse. Alle soppene i boka presenteres med gode og illustrerende fotografier og strekillustrasjoner som viser viktige detaljer.

Soppplakat

41 av de beste spiselige- og de mest giftige arter fra Europa og Nord-Amerika. Størrelse på plakat: 70 x 100 cm.

Ikke-medlem 180,-

Janus Ull

Trøye og longs til dame og herre laget av 100% merinoull i ribb kvalitet. De har kontrastsømmer som gjør at du kan kombinere plagg i denne fargen. Trøyen leveres med naturvernforbundets logo på brystet.

Dametøye medlem 271,- og ikke-medlem 314,-
Damelongs medlem 258,- og ikke-medlem 299,-
XS - XXL, turkis eller rød

Herretøye medlem 314,- og ikke-medlem 365,-
Herrelongs medlem 272,- og ikke-medlem 316,-
XS - XXL, blå eller grønn

Alpakka ullsokker

Alpakka puster svært godt slik at den holder huden tørr. Mister ikke sin isoleringsevne hvis den blir våt. Isolerer ikke bare mot kulde, men virker også svalende i varme. Velg mellom beige/lys brun, eller grå/lys grå. Kommer i størrelsene 36-39, 40-43 og 44-46.

Merinoullhals

Deilig, myk ullhals laget for å holde hals og hode varmt på de kaldeste dager. Merinoull puster godt, holder varmen selv i fuktig tilstand og tørker raskt. Halsen leveres med Naturvernforbundets sin logo. Finnes i fargene rosa, blå og sort.

Pledd med selbumønster

Mykt og delikat pledd i sherpa fleece. Passer perfekt til innekos på kalde kvelder! Pleddet har selbumønster. Størrelse på pleddet er 130 x 170 cm. Veier 550 gram.

Minilupe

Kammeret i medaljongstørrelse er laget av klar, støtsikker plast og har et ventilert 3 x forstørrelseglass i lokket. Det gir et trygt, interessant midlertidig hjem for de små insektene. Fra 4 år og oppover.

Plysjdyr - elg

Elg fra Wild Republic Cuddlekins serie. Ekte norsk elg som er en perfekt gave for naturlade barn! Laget med kvalitets materiale og er veldig myk. Ca. 30 cm høy. ADVARSEL: Egner seg ikke for barn under 3 år.CE-merket. Materiale: Polyester fiber og PE fyll. Vaskbar overflate.

Plysjdyr - fjellrev

Fjellrev fra Wild Republic Cuddlekins serie. Fjellreven er direkte truet som art i Norge. La barna bli kjent med fjellreven! Laget med kvalitets materiale og er veldig myk. Ca. 30 cm høy. ADVARSEL: Egner seg ikke for barn under 3 år.CE-merket. Materiale: Polyester fiber og PE fyll. Vaskbar overflate.

Plysjfugl bokfink

Bokfink fra Wild Republic Cuddlekins serie. Høyde ca. 14 cm. Se flere fugler på naturvernbutikken.no

Naturvernforbundet

BESTILLING

Porto og ekspedisjonsgebyrer 95,- ved kupongbestilling.
Vennligst bruk blokkbokstaver.

VENNLIGST OPPGI TELEFONNUMMER FOR POSTENS SPORING AV PAKKEN.

Ved bestillinger over 1000,- sender vi med Naturkalenderen 2014 som gave til deg!

FORNAVN		ETTERNAVN	
ADRESSE			
POSTNR		POSTSTED	
MEDLEM JA ☐ NEI ☐		E-POST(valgfritt) / TLF	

☐ Ønsker å bli medlem (Hovedmedlemskap er kr 200,- første år og kr 390,- de resterende år.)

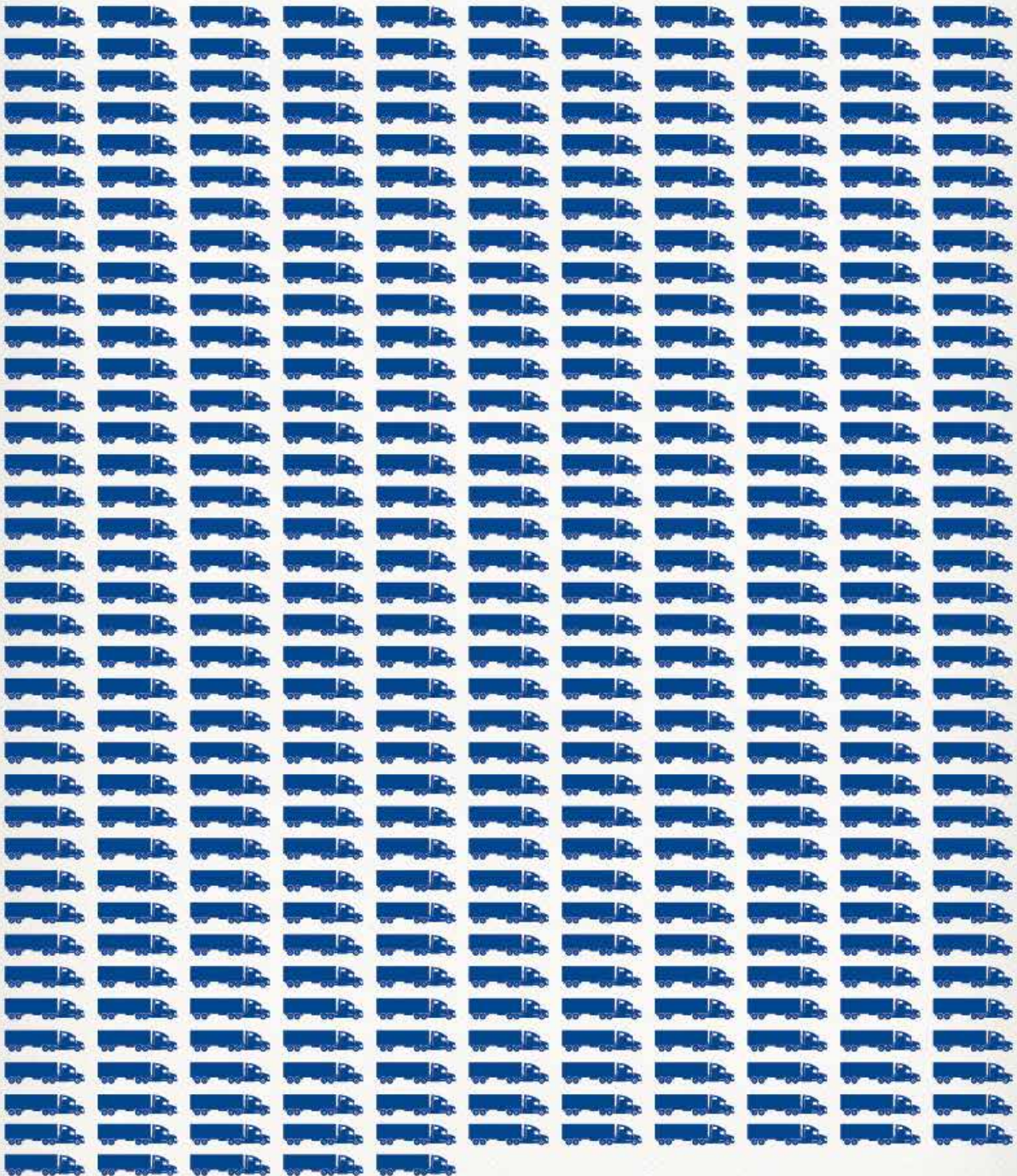
ANTALL	VARENAVN	FARGE	STR

☐ Ønsker ikke jubileumslogo. (Varene leveres med vanlig logo.)

Sendes til Aksess & Daylight AS, Verpetveien 30, 1540 Vestby.

Kundetelefon: 940 02 300. Nettbutikk: www.naturvernbutikken.no

Se flere flotte produkter på vår medlemsbutikk: www.naturvernbutikken.no

ET GODSSKIP TIL OSLO ERSTATTER 400 TRAILERE PÅ VEIEN.
400 trailere = 1 mil bilkø. **Velg sjøveien!**

FOTO: DENYS ZLOBIN

Frislipp av fornøyleseskjøring med snøskuter

Norges Naturvernforbund har brukt mye tid og ressurser i det siste på å feire sitt 100-årsjubileum. Det er fortjent og bra. MEN en sak ser det ut som forbundet har glemt, og det er Regjeringens forslag om frislipp av morokjøring med snøskuter. Det er skuffende.

Forslaget om å tillate morokjøring har mange virkninger som bør bekymre Naturvernforbundet. Jeg tenker da ikke bare på støyen som vil ødelegge naturopplevelsen, men også skader på både dyreliv og natur. Om Regjeringen får det som den vil, og kommunene får opprette egne traseer for snøskutere, vil det ikke finnes noe kontrollorgan som kan påse at snøskuterkjørerne holder seg strengt til disse. Det vil bli mye villmannskjøring rundt omkring løypene. Det viser erfaringer fra blant annet Finnmark. Dette betyr at hønsefugler som dokker i snøen, vil bli kjørt i hjel eller skadet. Det samme gjelder harer. Og hjortedyrene, som trenger mest mulig hvile vinterstid, vil bli skremt. Dessuten vil snøskuterkjørerne starte så tidlig de kan og holde på så lenge det er noe snø igjen, hvilket betyr omfattende markskader der snødekket er tynt. Videre vil slik morokjøring sjølsagt medføre økte CO₂-utslipp, som vil gjøre det enda vanskeligere for Norge å oppfylle sine ambisiøse utslippsmål.

Naturligvis vil slik villmannskjøring også føre til mange personskader og tilmed dødsfall. Dessuten er det ganske paradoksalt at de blå-blå vil la hvermannsen få kjøre snøskuter i naturen samtidig som helsemyndighetene er bekymret over at mer enn halvparten av den norske befolkning nå er overvektige. Det eneste fornuftige må være at flest mulig tar seg fram på tur i naturen vinterstid ved hjelp av egen muskelkraft, i tråd med vår unike norske friluftslivstradisjon grunnlagt av Nansen, Asbjørnsen og andre framsynte nordmenn.

Heldigvis har Sivilombudsmannen slått fast at den såkalte «prøveordningen» Regjeringen la opp til, er lovstridig. Men så har Regjeringen signalisert at den vil komme tilbake til Stortinget med et lovendringsforslag som vil gjøre det mulig å innføre galskapen. Da gjelder det virkelig at Naturvernforbundet og andre engasjerer seg.

Nå har heldigvis en nokså ny gallup-undersøkelse vist at hele

77 prosent av den norske befolkning er imot morokjøring med snøskuter. En stor fordel må det også kunne bli å spille på den nystiftede naturverngruppa på Stortinget, når Naturvernforbundet sammen med andre organisasjoner forhåpentligvis mobiliserer for å stoppe galskapen. Lykke til!

Harald Julsrud

Norsk Oljevernforening For Operatørselskap
www.nofo.no

En anerkjent og effektiv
oljevernorganisasjon
og pådriver innen
kompetanse og
teknologiutvikling

Naturvernforbundet

Mariboes gate 8, 0183 Oslo, Norge

☎ 23 10 96 10

✉ naturvern@naturvernforbundet.no

Nett: www.naturvernforbundet.no

Kontingent: Hovedmedlem 200,- første år, så 390,-
Familiemedlemskap: 300,- første år, så 450,-
Se www.naturvernforbundet.no/medlem for mer informasjon om medlemskap

ØSTFOLD: ✉ ostfold@naturvernforbundet.no.

Leder: Øyvind Enger, ☎ 951 50 715

OSLO OG AKERSHUS: ✉ noa@noa.no ☎ 22 38 35 20.

Leder: Gjermund Andersen

HEDMARK: ✉ hedmark@naturvernforbundet.no.

Leder: Hege Sjølie. ☎ 900 52 002

OPPLAND: ✉ oppland@naturvernforbundet.no.

Leder: Paul Lindviksmoen. ☎ 995 50 886

BUSKERUD: ✉ buskerud@naturvernforbundet.no.

Fylkessekretær: Per Øystein Klunderud. ☎ 32 75 05 04

VESTFOLD: ✉ vestfold@naturvernforbundet.no.

Fylkessekretær: Hans I. Nesse. ☎ 33 31 33 42

TELEMARK: ✉ telemark@naturvernforbundet.no.

Leder: Tormod Svartdal. ☎ 481 47 322

AUST-AGDER: ✉ austagder@naturvernforbundet.no

VEST-AGDER: ✉ vestagder@naturvernforbundet.no.

Fylkesleder: Peder Johan Pedersen. ☎ 456 05 646

ROGALAND: ☎ 51 52 88 11. Daglig leder: Erik Thoring.

✉ rogaland@naturvernforbundet.no

HORDALAND: ☎ 55 30 06 60,

✉ hordaland@naturvernforbundet.no.

Daglig leder: Nils Tore Skogland

SOGN OG FJORDANE:

✉ sognfjordane@naturvernforbundet.no.

Leder: Marit Vøien Nes. ☎ 975 88 502

MØRE OG ROMSDAL:

✉ moreromsdal@naturvernforbundet.no.

Leder: Øystein Folden, ☎ 71 53 33 31, 918 12 542

TRØNDELAG: ☎ 73 51 52 24 Regionssekretær:

Hallgeir F. Opdal, ✉ hol@naturvernforbundet.no,

☎ 402 48 084

Leder Sør-Trøndelag: Steinar Nygaard. ☎ 976 13 429

Leder Nord-Trøndelag: Rune Logstein. ☎ 938 04 339

NORDLAND: ✉ nordland@naturvernforbundet.no

Leder: Erling Solvang. ☎ 952 54 075

TROMS: ✉ troms@naturvernforbundet.no.

Leder: Ragnhild Sandøy, ☎ 959 91 410

FINNMARK: ✉ finnmark@naturvernforbundet.no

Leder: Gunnar Reinholdtsen, ☎ 474 63 425

KOORDINATOR NORD-NORGE: Geir Jørgensen,

✉ gj@naturvernforbundet.no. ☎ 940 15 235.

NATUR OG UNGDOM: ✉ info@nu.no ☎ 23 32 74 00.

Web: www.nu.no. Leder: Arnstein Vestre

Ta kontakt med organisasjonsavdelingen dersom listen skal endres. ☎ 23 10 96 33.

✉ medlem@naturvernforbundet.no

Karbonavgift til fordeling:

Det finnes en enkel og effektiv måte å kutte klimautslippene, uten kompliserte, internasjonale avtaler.

Er det noe jeg kan gjøre med klimatrusselen? Det er en tanke mange tumler med om dagen, uten å finne gode svar. En stor fare truer oss alle, men verken politikere eller folk flest er i stand til å gjøre noe effektivt for å møte den. Politikerne prioriterer næringshensyn fremfor klimahensyn, og overlater menigmann til sin individuelle klimahandling, som oftest med tvilsom effekt.

Politikerne viser til behovet for en internasjonal klimaavtale. Men lite tyder på at en effektiv klimaavtale vil komme på plass. Klimaendringene venter dessverre ikke på noen avtale.

AVGIFT SOM BETALES TILBAKE

James Hansen, en av verdens fremste klimaforskere, har lansert et forslag som kan skjære gjennom den akutte handlingslammelsen. Det er et enkelt system kalt «karbonavgift til fordeling» (KAF – engelsk: Fee and dividend).

En karbonavgift legges på fossile drivstoff – både innenlands produksjon og import. Avgiften skal forutsigbart stige med et fast beløp hvert år. Avgiftsinntektene skal i sin helhet betales tilbake til hver enkelt innbygger – like mye til alle voksne, halvparten av beløpet til barn. Dermed vil fossil energi bli jevnt og forutsigbart dyrere. Det vil fordyre alle varer, avhengig av hvor mye fossil energi produksjonen krever, som igjen vil vri investeringene over fra fossile til ikke-fossile teknologier.

Det er et viktig poeng at avgiftene legges på produksjonsleddet. Det vil da gjelde hele økonomien. Da blir det mye vanskeligere for særinteresser å få gjennom unntak, enn ved kvotehandel og direkte regulering.

ALLE SKAL FÅ

Det er avgjørende at ordningen innebærer 100 prosent tilbakebetaling, for at den

FOTO: PEWARI

Denne karbonavgiften vil gjøre det mer lønnsomme for folk flest å la bilen stå.

skal engasjere folk flest og fange politisk bredt. Beregninger fra USA tyder på at to tredeler av befolkningen vil få mer penger utbetalt enn de betaler inn. I tillegg er det de velstående som generelt forbruker mest CO₂, og dermed vil betale inn mer avgift – mens alle får samme sum tilbake.

Siden avgiftene går rett inn på konto til hver enkelt innbygger, blir den veldig synlig. Klimaregnskapet blir et diskusjonstema i de tusen hjem, der eksempelvis bruk av sykkel eller kollektivtrafikk fremfor privatbil vil bidra til å bikke det private regnskapet i pluss.

En av de fremste styrkene ved KAF, er at det er tilpasset forholdene i land der befolkningen har liten tillit til myndighetene, som i USA. Det er faktisk en avgift som kan bli populær også på høyresiden.

En klimaløsning for folk flest

KREVER IKKE STORE AVTALER

I motsetning til klimakvoter, krever ikke karbonavgift til fordeling omfattende internasjonale avtaler for å settes i verk. Enkeltland eller grupper av land kan innføre ordningen. Land som importerer fossile drivstoff legger en avgift på slik import fra land som ikke selv har en produksjonsavgift på karbon. Det vil da være lønnsomt for oljeeksportører å selv legge avgift på sin produksjon – et insentiv til at ordningen sprer seg selv.

Tilsvarende gir internasjonale handelsavtaler adgang til å legge en avgift på import av varer fra land som ikke har en slik miljøavgift.

Etter at James Hansen la frem KAF i 2009, har foreløpig ingen land innført systemet. Delstaten British Columbia i Canada har innført en lignende ordning med en delvis og regressiv fordeling via skattelette, men avgiften utgjør kun 35 øre pr. liter bensin. Til sammenligning foreslår James Hansen en langt høyere avgift i USA, som starter på 15 dollar pr.

tonn CO₂. Dette vil utgjøre ca. 1,50 kr pr. liter bensin det første året, og forutsettes å stige med én krone pr. år.

VI VELGER DET BILLIGSTE

Vi kan ikke underslå at det vil koste å omstille Norges og verdensøkonomien fra fossil til fornybar. Derfor har det vist seg vanskelig å mobilisere folkelig støtte for effektive omstillingstiltak. Med KAF kan dette endre seg. Næringsliv og privatpersoner oppfordres allerede til å handle klimavennlig, men det krever en god porasjon «moral» hos den enkelte. En stigende karbonavgift vil uten videre sørge for at vi velger klimavennlige alternativer, fordi det er billigst.

Samtidig vil KAF, i hvert fall om systemet får globalt gjennomslag, føre til langt høyere investeringer i miljøvennlig innovasjon. Husk effekten oljekrisen på 70-tallet hadde på utviklingen av mer bensinjerrige bilmotorer! Om Norge er tidlig ute, vil det også stimulere innovasjonen her i landet, noe som kan komme

godt med i fremtidens internasjonale konkurranse om den beste utslippsfrie teknologien.

VI TRENGER EN SNUOPERASJON

Uansett kan det se ut til at politikerne trenger hjelp fra en forutsigbart stigende karbonavgift til å ta riktige valg. Selv om 72 prosent av de spurte i Hordaland i fjor sommer svarte at de heller vil prioritere gul midtstripe i riksveiene i fylket, prioriterer de fleste partiene på Stortinget skyhøye investeringer i fergefri E39. Om prosjektet virkelig blir realisert, blir det høyst sannsynlig på bekostning av både gul midtstripe, rassikring og vedlikehold av tunneler. En forutsigbart stigende karbonavgift ville stille trafikkprognosene også for dette prosjektet i et helt annet lys.

Hallvard Birkeland

Styremedlem,
Naturvernforbundet i Hordaland

Miljøaktiviteten

Her vil vi presentere forskjellige miljøaktiviteter som voksne og barn kan gjøre sammen.

Samle inn elektronisk avfall!!

FOTO: BOGGY22/ISTOCKPHOTO.COM

Har du tenkt på at nøkkelringer kan være elektronisk avfall?

ÅRSTID:

Når som helst

HVORFOR:

All elektronikk inneholder miljøgifter, og mange metaller og stoffer som kan gjenbrukes. Det skal derfor ikke kastes i søpla, men leveres tilbake til butikker som selger slikt, eller på avfallsanlegget i kommunen. Dette gjelder alt som går på strøm eller batteri: blinkesko, nøkkelringer med lommelykt, brødrister, datamaskiner, mobiltelefoner og mange andre ting.

HVA:

Lag en innsamlingsboks, og samle alt elektronisk avfall som du skal kaste i denne. Sjekk skuffer og skap, de fleste har mange elektroniske dippeduttes som er ødelagt eller aldri brukes. Ta gjerne en runde i nabola- get, og spør om andre også har slikt avfall. Deretter reiser du, sammen med en voksen hvis du er barn, til kommunens avfallsanlegg og leverer det elektroniske avfallet der. På den måten sikrer du at de giftige stoffene blir tatt hånd om, og at materialene kan brukes til nye produkter.

Kjemper for

Miljøagentene var på plass da høvding Raoni, som tilhører kayapo-stammen i Amazonas i Brasil, besøkte Norge i sommer. Raoni ble verdenskjent for sitt samarbeid med musikeren Sting på slutten av 1980- og begynnelsen av 1990-tallet.

Tekst: KRISTIAN SKJELLUM AAS
ka@naturvernforbundet.no

– Da jeg var her sammen med Sting i 1989 var situasjonen for regnskogen faktisk bedre, men mye har endret seg. Det jeg ser nå skremmer meg, forteller Raoni.

Høvdingene Raoni og Megaron fortalte en fullsatt sal i Miljøhuset i Oslo om hvordan de ser at regnskogen blir tørrere på grunn av klimaendringer og omfattende avskoging, og at det blir stadig vanskeligere å livnære seg av skogens ressurser.

REGNSKOG BLIR SOYAÅKRE

Kayapo-indianerne opplever at mer og mer regnskog utenfor territoriet deres omgjøres til soyaåkre. Det rike dyrelivet forsvinner og elvene forurennes på grunn av det industrielle jordbruket.

– Hvordan skal vi drikke vann når elvene våre blir fulle av sprøytemidler, spør høvding Megaron. Elvekildene ligger utenfor territoriet vårt, men det er vi som lever av fisken i elva som rammes hardest.

MØTTE MILJØAGENTENE

Raoni hadde et tett program i Norge, og møtte blant andre kong Harald, men tok seg også tid til å møte Miljøagentene. Noe av det agentene lurte på var hvorfor han har ei plate i leppa. Svaret ble skrevet i Aftenposten Junior.

– Det er en plate som krigerne (lederne) hos kayapo-indianerne har. Den skal gi oss styrke til å ta vare på folket vårt. Faren min spurte meg om å sette den inn

da jeg var 15 år. Det var vondt i begynnelsen, men nå er den ikke vond. Jeg sover med den om natten, men tar den ut og vasker den av og til, sier Raoni.

Miljøagent Theo (12) lurte på hvor Raoni samler kreftene fra til å fortsette å kjempe for regnskogen.

– Jeg tenker på folket mitt, og er takknemlig overfor alle som har hjulpet oss med å ta vare på regnskogen, sa Raoni.

KJEMPER MOT DEMNING

En sak som spesielt opptar de to høvdingene er byggingen av den gigantiske dammen Belo Monte i Brasil. I årevis har de frontet kayapo-indianernes kamp mot byggingen, som de frykter vil få store negative konsekvenser for indianerne som lever langs elvene.

– I Brasil opplever vi at vi ikke blir hørt, at vår stemme ikke teller, sier Raoni bekymret.

Belo Monte-demningen er forventet å legge et område på over 650 kvadratkilometer under vann, mens 100 kilometer av Xingu-elven vil bli tørrlagt. Minst 20 000 mennesker må trolig tvangsflyttes. Urfolkene som berøres av demningen har de siste årene både demonstrert og jobbet politisk for å få prosjektet stanset, uten å lykkes. Kayapo-høvdingene har stått i spissen for denne kampen.

Den kjente indianerhøvdingen Raoni møtte Miljøagentene da han var i Oslo i sommer.

regnskogen

FOTO: HANNE BROWN, REGNSKOGFONDET

VI ER MILJØAGENTENE!

Miljøagentene er barnas miljøvernorganisasjon. Vi vil skape et varig og løsningsorientert engasjement for natur og miljøvern hos flest mulig barn på barns premisser. Vi arbeider for å gi barn troen på seg selv, framtiden og at det nytter å gjøre noe. Alle barn i Norge kan bli miljøagenter og jobbe sammen for at alle skal bli flinkere til å ta vare på jordkloden vår. Alle miljøagenter har rett til å si ifra.

Mer info: www.miljoagentene.no

JEG ER IKKE SINT - BARE VELDIG, **VELDIG** SKUFFET

Hans Kristian Eriksen (1933-2014)

Hans Kristian Eriksen har forlatt denne verden, og Naturvernforbundet i Troms vil takke ham for innsatsen han har gjort med å synliggjøre og verne om natur- og kulturarven fra Vesterålen til Varanger, så vel lokalt som på tvers av riksgrenser og etniske grenser.

Eriksen vokste opp i Kiberg i Varanger. Heile sitt voksne liv bodde han på Stonglandseidet i Tranøy kommune på Senja sammen med kona, Erna fra Stangnes. Sammen har de tre døtre. Hans Kristian var lærer, forfatter og lyriker.

Innsatsen hans har satt varige spor i form av publikasjoner, fotografier, museumsanlegg og nasjonalparker. Forfat-

terskapet hans har i hovedsak omhandla natur- og kulturhistorie knytta til Andfjorden og Senja og historiske ferdselsveger mellom kysten, vidda og Tornedalen. Et anna viktig tema var fortellingene om partisanenes innsats i 2. verdenskrig. Han var en av pionerene i den nordnorske kulturreisinga på 70-tallet, og bidro til å gi oss her nord sjølbevissthet gjennom Årbok for Senja og Nordnorsk Magasin.

Heilt fra 60-tallet har Hans Kristian ivra for nasjonalparker på Senja og i Varanger. Da Naturvernforbundet arrangerte sitt landsmøte i Troms i juni 1966, inngikk ei båtreise til Senja med besøk i

Ånderdalen i programmet. Både Ånderdalen og Varangerhalvøya er nå verna som nasjonale naturskatter.

Hans Kristian var medlem i Naturvernforbundet i mange år og har representert Troms i forbundets landsstyre. I 2011 ble han hedra med æresmedlemskap i Naturvernforbundet i Troms.

I takknemlighet for det du ga og innsatsen for natur- og kulturarven vår.

Ragnhild Sandøy

styreleder Naturvernforbundet i Troms

Til deg som tar vare på både
naturen og andre verdier

Kontakt oss i dag så kan du få opptil
15 % rabatt på alle forsikringene dine

WaterCircles forsikring er et selskap som vokser raskt takket være vårt fokus på å samle miljøbevisste og ansvarsfulle mennesker i samme selskap. Vi vet nemlig at mennesker som tar vare på miljøet også tar vare på tingene sine – og det betyr færre skader, færre utbetalinger og dermed lavere premier.

På kort tid har vi fått mer enn 50.000 ansvarsfulle mennesker som kunder hos oss. Det betyr at du deler risiko med folk som i mindre grad enn andre kræsjer, mister eller skader tingene sine. Resultatet er bedre service og lavere premier for deg.

Telefon 67 20 60 50
E-post post@watercircles.no
watercircles.no

WaterCircles

Den Gode Sirkelen gir deg
gunstigere forsikring

Naturvernforbundet

A man dressed as a superhero named Captain Carbon. He wears a black mask, a black leather jacket over a red long-sleeved shirt, and black gloves. He is holding a glowing, rectangular object that looks like a cardboard box with a Union Jack pattern. The background is a dimly lit room with plants and framed pictures.

CAPTAIN CARBON

SUPERHELTER RESIRKULERER KARTONGER OG SPARER ENERGI TILSVARENDE

103 000 000

OMGANGER MED VASKEMASKIN

Det trengs 5,5 kWt for å produsere en kilo kartong fra nytt trevirke, men bare 1,4 kWt for å produsere det samme fra resirkulert masse. Vi sparer derfor 4,1 kWt pr. kilo gjenvunnet kartong. En maskinvask bruker i gjennomsnitt 1,19 kWt og vi materialgjenvinner ca 30 000 tonn drikke- og emballasjekartong årlig. Da sparer vi kWt tilsvarende 103 millioner maskinvasker.

Drikkekartong

grøntpunkt.no